

Regeringens proposition

2006/07:127

Några ändringar i kriminalvårdslagstiftningen

Prop.
2006/07:127

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 augusti 2007

Fredrik Reinfeldt

Beatrice Ask
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag som syftar till att göra kriminalvårdslagstiftningen tydligare och mer ändamålsenlig i frågor som är av betydelse såväl för de intagna som för att upprätthålla ordningen och säkerheten. Det föreslås bl.a. förenklade och mer enhetliga bestämmelser när det gäller intagnas rätt att inneha personlig egendom, brevgranskning och placering i avskildhet.

Reglerna om personlig egendom innebär att en intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar, dock inte sådana som kan äventyra ordningen eller säkerheten i anstalten eller som kan antas motverka den behandling som den intagne genomgår. I övrigt får en intagen ta emot och inneha den personliga egendom som är motiverad med hänsyn till att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Bestämmelserna om brevgranskning innebär att ett brev till eller från en intagen får granskas om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. I propositionen föreslås även att intagna tillfälligt får hållas avskilda från varandra, om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen eller säkerheten i anstalten.

Det föreslås också att det ska bli enklare för Kriminalvården att göra drogkontroller. Som alternativ till blod-, urin- och utandningsprov föreslås att även saliv-, svett- och hårprov ska få användas vid sådana kontroller.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 april 2008.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i brottsbalken.....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	6
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.....	11
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.....	12
3	Ärendet och dess beredning.....	13
4	Utgångspunkter för lagstiftningen.....	13
5	Innehav av egendom.....	14
6	Utökade möjligheter till avskiljande	21
7	Brevgranskning.....	23
7.1	En enhetlig reglering av brevgranskning	23
7.2	Myndighetsbrev	25
8	Fotografering	27
9	Provtagning för drogkontroll.....	28
10	Ekonomiska konsekvenser m.m.	29
11	Författningskommentar	30
11.1	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	30
11.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	30
11.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.....	33
11.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.....	34
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Framtidens kriminalvård (i fråga om verkställighet i anstalt).....	35
Bilaga 2	Författningsförslag	39
Bilaga 3	Förteckning över remissinstanser	51
Bilaga 4	Begäran om författningsändring av 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt m.m.....	52
Bilaga 5	Förteckning över remissinstanser	59
Bilaga 6	Lagrådsremissens lagförslag	60
Bilaga 7	Lagrådets yttrande	68

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2006/07:127

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
3. lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.,
4. lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 15 § brottsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

15 §¹

När det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han *skall* iaktta under prøvotiden, får en sådan föreskrift meddelas för en viss tid eller tills vidare. Särskild föreskrift får avse

1. vistelseort eller bostad under viss tid, högst ett år åt gången,
2. arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet eller utbildning,
3. läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling i eller utanför sjukhus eller annan dylik inrättning.

Om den frigivne *skall undergå* vård eller behandling enligt första stycket 3, får det föreskrivas att han *därvid skall* vara skyldig att lämna blod-, urin- eller *utandningsprov* för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel.

Har den frigivne förpliktats att ersätta genom brottet *uppkommen*

När det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han *eller hon ska* iaktta under prøvotiden, får en sådan föreskrift meddelas för en viss tid eller tills vidare. Särskild föreskrift får avse

1. vistelseort eller bostad under viss tid, högst ett år åt gången,
2. arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet eller utbildning,
3. läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling i eller utanför sjukhus eller annan dylik inrättning.

Om den frigivne *ska få* vård eller behandling enligt första stycket 3, får det föreskrivas att han *eller hon ska* vara skyldig att lämna blod-, urin-, *utandnings-, saliv-, svett-* eller *hårprov* för kontroll av att han *eller hon* inte är påverkad av *alkohol, andra beroendeframkallande medel, något sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.*

Har den frigivne förpliktats att ersätta skada *som uppkommit*

¹ Senaste lydelse 2005:967.

skada, får föreskrifter meddelas om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den utsträckning sådana föreskrifter inte med hänsyn till den frigivnes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället.

Om den frigivne står under övervakning, får särskild föreskrift meddelas om vad som *skall* gälla för övervakningen. I en sådan föreskrift får anges på vilket sätt och i vilken omfattning den frigivne *skall* hålla kontakt med övervakaren eller Kriminalvården. Vidare får föreskrivas skyldighet för den frigivne att lämna underrättelse till övervakaren eller Kriminalvården om att han uteblivit från en arbetsplats, skola eller annan i föreskriften angiven verksamhet eller inrättning.

genom brottet, får föreskrifter meddelas om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den utsträckning sådana föreskrifter inte med hänsyn till den frigivnes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans *eller hennes* anpassning i samhället.

Om den frigivne står under övervakning, får särskild föreskrift meddelas om vad som *ska* gälla för övervakningen. I en sådan föreskrift får *det* anges på vilket sätt och i vilken omfattning den frigivne *ska* hålla kontakt med övervakaren eller Kriminalvården. Vidare får *det* föreskrivas skyldighet för den frigivne att lämna underrättelse till övervakaren eller Kriminalvården om att han *eller hon* uteblivit från en arbetsplats, skola eller annan i föreskriften angiven verksamhet eller inrättning.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt¹

dels att 17, 24–28, 52 d och 59 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 16 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

En intagen ska vara skyldig att låta sig fotograferas för att identifieringen av honom eller henne ska underlättas.

17 §

En intagen skall under tid då han är skyldig att ha sysselsättning vistas tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av sysselsättningsens särskilda beskaffenhet. Vägrar ett större antal av de intagna vid en sluten anstalt samtidigt att ha den sysselsättning som har ålagts dem, får dock gemensamheten mellan dem inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

En intagen ska under den tid då han eller hon är skyldig att ha sysselsättning vistas tillsammans med andra intagna, om inte annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av sysselsättningsens särskilda beskaffenhet.

På fritiden får den intagne i den utsträckning han önskar det vistas tillsammans med andra intagna, om ej annat följer av bestämmelserna i denna lag. I sluten anstalt får dock gemensamheten mellan intagna på fritiden inskränkas, om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.

På fritiden får den intagne i den utsträckning som han eller hon önskar vistas tillsammans med andra intagna, om inte annat följer av bestämmelserna i denna lag.

I anslutning till dygnsvilan får de intagna hållas avskilda från varandra.

Om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen eller

¹ Lagen omtryckt 2007:109.

24 §

I den utsträckning det kan ske utan olägenhet får en intagen inneha personliga tillhörigheter samt skaffa sig eller ta emot böcker, tidskrifter, tidningar och annat som kan bereda honom sysselsättning under fritiden.

I övrigt får en intagen inneha pengar och skaffa sig eller ta emot varor eller annat enligt särskilda bestämmelser. Om det är nödvändigt för att hindra att otillåtna varor införs på en anstalt, får föreskrivas att de intagna inte utan särskilt medgivande får ta emot försändelse av annat slag än brev eller annan skriftlig handling.

En intagen får inte utan särskilt medgivande disponera pass som förvaras av anstalten.

En intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar, dock inte sådana som kan

1. äventyra ordningen eller säkerheten, eller

2. antas motverka den behandling som den intagne genomgår.

I övrigt får en intagen ta emot och inneha den personliga egendom som är motiverad med hänsyn till att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

25 §

Brev mellan intagen och svensk myndighet, internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller advokat skall vidarebefordras utan granskning. Anges brev vara avsänt från svensk myndighet, sådant internationellt organ eller advokat och kan skäligen misstänkas att uppgiften är oriktig, får dock brevet granskas, om förhållandet icke kan klarläggas på annat sätt.

Brev mellan en intagen och en advokat, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda ska vidarebefordras utan granskning. Om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare i ett sådant brev till en intagen är oriktig, får brevet granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

26 §

Brev eller andra försändelser till eller från den som är intagen i en sluten anstalt får granskas för undersökning av om de innehåller något otillåtet föremål. Beträffande den som är intagen på specialavdelning skall en sådan granskning alltid göras. Finns det

Ett brev till eller från en intagen i anstalt får granskas, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Granskningen ska syfta till att undersöka om brevet

1. innehåller något otillåtet föremål,

anledning att anta att en försändelse innehåller ett sådant föremål eller sker det stickprovsvis, får granskning i detta syfte göras även av en försändelse till eller från den som är intagen i en öppen anstalt.

Beträffande den som är intagen på en specialavdelning skall granskningen av brev eller andra försändelser även syfta till att undersöka om de innehåller något meddelande om planläggning av brottslig verksamhet, avvikande eller något annat liknande förfarande. Granskning i detta syfte får också göras beträffande andra intagna, när det finns anledning att anta att en försändelse innehåller ett sådant meddelande. Beträffande den som är intagen i en sluten anstalt får sådan granskning även göras stickprovsvis samt om det är nödvändigt med hänsyn till den intagnes särskilda förhållanden.

Första och andra styckena gäller inte sådana brev som enligt 25 § skall vidarebefordras utan granskning.

Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får den intagne också hindras från kontakter med andra personer genom brev i den utsträckning det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.

27 §

Granskning av brev eller andra försändelser får ej vara mer ingående än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte.

Vid öppning av brev eller andra försändelser bör den intagne vara närvarande, om det lämpligen kan ske.

Brev eller andra försändelser som granskats får kvarhållas, om det är påkallat av säkerhetsskäl. Den intagne skall i så fall genast underrättas därom. Är det fråga om ankommande försändelser,

2. är ett led i en pågående eller planerad brottslig verksamhet, eller

3. är ett led i ett planerat avvikande eller något liknande förfarande.

Granskning av brev får inte vara mer ingående än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte.

Vid öppning av brev ska den intagne vara närvarande, om det lämpligen kan ske.

Brev som granskats får hållas kvar, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Den intagne ska underrättas om kvarhållandet så snart det kan ske, om det inte finns

skall den intagne i den utsträckning det lämpligen kan ske få kännedom om innehållet. En kvarhållen försändelse skall utlämnas till den intagne så snart det kan ske och senast när anstaltsvården upphör, om ej särskilda skäl talar däremot.

synnerliga skäl mot det. Gäller det ett ankommande brev ska den intagne i den utsträckning det är lämpligt få information om innehållet i det. Ett kvarhållet brev ska lämnas ut till den intagne så snart det kan ske och senast när den intagne frigges, om det inte finns särskilda skäl mot det.

28 §

Vad i 25–27 §§ är föreskrivet om brev gäller även annat skriftligt meddelande. Bestämmelserna i dessa paragrafer rörande intagen gäller även sammanslutning av intagna.

Det som i 25–27 §§ är föreskrivet om brev gäller även annan försändelse och annat skriftligt meddelande än brev. Bestämmelserna i dessa paragrafer som rör en intagen gäller även en sammanslutning av intagna.

52 d §

En intagen är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel eller något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

En intagen är, om inte annat motiveras av medicinska eller liknande skäl, skyldig att på begäran lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller något annat beroendeframkallande medel, något sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

59 §

Den som är beviljad en utslussningsåtgärd är skyldig att

*1. vara skötsam,
2. avhålla sig från alkohol och andra berusningsmedel,
3. lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra otillåtna medel,*

3. lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra otillåtna medel,

4. hålla Kriminalvården underrättad om förhållanden som är av Prop. 2006/07:127 betydelse för vistelsen utanför anstalt,
 5. hålla kontakt med Kriminalvården enligt dess anvisningar, och
 6. rätta sig efter de föreskrifter och villkor som gäller för utslussningsåtgärden.
-

Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

Prop. 2006/07:127

Härigenom föreskrivs att 2 c § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 c §¹

Blod-, urin- eller *utandningsprov* får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel, sådant *dopningsmedel* som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om inte annat *föranleds* av medicinska eller liknande skäl.

Blod-, urin-, *utandnings-, saliv-, svett-* eller *hårprov* får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av *alkohol, andra* beroendeframkallande medel, *något* sådant *medel* som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om inte annat *motiveras* av medicinska eller liknande skäl.

Om den häktade själv önskar det, får prov som avses i första stycket också tas, om det behövs för att utreda hans eller hennes drogkonsumtion inför en vård- eller behandlingsinsats.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.

¹ Senaste lydelse 2006:328.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll

Prop. 2006/07:127

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll¹ ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Den dömde *skall* under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han *skall* avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel samt sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Den dömde är, om inte annat *föranleds* av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på *anmaning* lämna blod-, urin- eller *utandningsprov* för kontroll av att han inte är påverkad av sådana medel eller varor som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömde avhåller sig från alkohol.

Den dömde *ska* under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han *eller hon ska* avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel samt sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Den dömde är, om inte annat *motiveras* av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på *begäran* lämna blod-, urin-, *utandnings-, saliv-, svett-* eller *hårprov* för kontroll av att han *eller hon* inte är påverkad av sådana medel eller varor som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömde avhåller sig från alkohol.

Denna lag träder i kraft den 1 april 2008.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:618.

² Senaste lydelse 1999:56.

Med stöd av regeringens bemyndigande gav chefen för Justitiedepartementet i oktober 2002 en parlamentarisk kommitté i uppdrag att utarbeta förslag till en ny kriminalvårdslag (dir. 2002:90). Kommittén antog namnet Kriminalvårdskommittén (Ju 2002:13). I maj 2005 överlämnade kommittén betänkandet Framtidens kriminalvård (SOU 2005:54). En sammanfattning av betänkandet i fråga om verkställighet i anstalt finns i *bilaga 1*. Betänkandets lagförslag i nu aktuella delar finns i *bilaga 2*. Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i ärendet (dnr Ju2005/5429/KRIM).

De delar av Kriminalvårdskommitténs betänkande som gäller villkorlig frigivning och utslussning har tidigare behandlats (prop. 2005/06:123, bet. 2005/06:JuU33, rskr. 2005/06:292). Lagändringarna trädde i kraft den 1 januari 2007 (SFS 2006:431 och 2006:432).

I denna proposition behandlar regeringen några frågor som har anknytning till Kriminalvårdens säkerhetsarbete. Vidare behandlas en skrivelse från Kriminalvården som innehåller förslag till vissa lagändringar avseende nya provtagningsmetoder för drogkontroll (dnr Ju2006/5145/KRIM). Skrivelsen har remissbehandlats. Skrivelsen och skrivelsens lagförslag finns i *bilaga 4* och en förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 5*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i ärendet (dnr Ju2006/5145/KRIM).

Lagrådet

Regeringen beslutade den 10 maj 2007 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 6*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 7*. Regeringen har följt Lagrådets förslag. Lagrådet har vidare efterfrågat en analys av grundlagsenligheten av förslaget i vissa delar. Lagrådets synpunkter behandlas i avsnitt 5 och i författningskommentaren.

4 Utgångspunkter för lagstiftningen

Kriminalvården ansvarar för att utdömda påföljder verkställs på ett humant, säkert och effektivt sätt. Målsättningen är att antalet återfall i brott ska minska. Tiden i anstalt ska användas för att påverka de intagna att förändra sitt beteende så att risken för återfall i brott efter frigivningen minskar. En självklar utgångspunkt är att de intagna ska avhålla sig från brott under verkställighetstiden. Det förutsätter bl.a. att ordningen och säkerheten på anstalterna upprätthålls och att efterlevnaden av de regler som gäller för verkställigheten kontrolleras. Det är vidare självklart att verksamheten ska präglas av en human människosyn, god omvårdnad och respekt för den enskildes integritet och rättssäkerhet.

Under senare år har Kriminalvårdens uppgift blivit allt mer komplicerad. Andelen intagna med långa strafftider har ökat markant, liksom andelen personer med narkotikamissbruk och andelen intagna

med psykiska störningar. Vidare har kriminella gängbildningar blivit vanligare och den internationella och organiserade brottsligheten spelar en mer framträdande roll. Det ställer krav på nya arbetsmetoder inom kriminalvården. Det krävs ett dynamiskt säkerhetstänkande som innebär att personalen genom en tydlig, närvarande och professionell relation till de intagna kan påverka dem samt få kunskap om och förhindra planerade och pågående otillåtna aktiviteter. Det krävs också ett regelverk som ger Kriminalvården möjlighet att vidta kontrollåtgärder och hantera de situationer som kan uppstå. Det är vidare viktigt att regelverket är klart och tydligt och enkelt att förstå för såväl kriminalvårdspersonalen som de intagna. Ett sådant regelverk minskar risken för godtyckliga beslut och ökar förutsebarheten, och därmed även rättssäkerheten, för de intagna. Mot denna bakgrund föreslår regeringen några förändringar för att öka tydligheten i lagstiftningen och ge Kriminalvården de verktyg som myndigheten behöver för att bedriva verksamheten på ett effektivt och rättssäkerhet sätt. Bland annat föreslås förenklade och mer enhetliga bestämmelser för innehav av egendom, placering i avskildhet och brevgranskning.

Det föreslås också att Kriminalvården ska ges möjlighet att använda nya, enklare metoder för att göra drogkontroller.

5 Innehav av egendom

Regeringens förslag: En intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar, dock inte sådana som kan äventyra ordningen eller säkerheten i anstalten eller som kan antas motverka den behandling som den intagne genomgår. I övrigt får en intagen ta emot och inneha den personliga egendom som är motiverad med hänsyn till att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

Kriminalvårdskommitténs förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Kommittén föreslår att intagna endast ska få disponera egendom som tillhandahålls av Kriminalvården. Om vissa förutsättningar är uppfyllda ska intagna få inneha privat egendom, men endast av enkelt slag. Kommittén föreslår att regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om vilken egendom som generellt får eller inte får innehas i anstalt av en viss grupp eller vissa grupper intagna. När det gäller böcker, tidskrifter och tidningar överensstämmer kommitténs förslag med regeringens.

Remissinstanserna: Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget. Flera remissinstanser, bl.a. *Hovrätten för Övre Norrland*, *Kammarrätten i Jönköping* och *Svea hovrätt* påpekar att begränsningar av rätten att inneha egendom som hänför sig till informationsfriheten måste ske i lag, inte i författningar på lägre nivå. *Sveriges advokatsamfund* avstyrker förslaget och anser att det är en alltför stor inskränkning i den intagnes mänskliga fri- och rättigheter. Samfundet anser att den nuvarande regleringen bör gälla även fortsättningsvis. *Justitiekanslern* anser att förslaget är alltför långtgående och att endast egendom som är svårkontrollerad och utgör en risk för

säkerheten eller ordningen i anstalten bör kunna förbjudas. *Riksdagens ombudsmän* ställer sig avvisande till det generella förbudet mot innehav av egendom som kommittén föreslår.

Prop. 2006/07:127

Skälen för regeringens förslag

Rätten att inneha personlig egendom måste begränsas

Fängelsestraffet innebär att den dömda berövas friheten. Det ligger i sakens natur att den dömda går miste om vissa rättigheter eller möjligheter som han eller hon annars skulle ha haft. Frihetsberövandet innebär emellertid också att det allmänna tar på sig ett ansvar för den dömda under fängelsetiden.

Frågan om vilken personlig egendom som intagna bör få inneha i sina bostadsrum ska ses mot bakgrund av Kriminalvårdens övergripande mål att påföljder ska verkställas på ett säkert och humant sätt samt att antalet återfall i brott ska minska. Utgångspunkten, ur ett rent praktiskt perspektiv, är att intagna inte behöver någon personlig egendom, eftersom Kriminalvården tillhandahåller det som behövs. Men möjligheten att inneha personlig egendom i bostadsrummen är ändå viktig för att de intagnas levnadsförhållanden så långt som möjligt ska motsvara livet utanför anstalten och för att de negativa konsekvenserna av frihetsberövandet ska motverkas. Tillgång till personliga föremål är därför en betydelsefull beståndsdel i en human kriminalvård. Å andra sidan kan innehav av personlig egendom utgöra problem i olika hänseenden. Viss egendom kan motverka en pågående behandling eller utgöra en säkerhetsrisk, försvåra visitation och användas som betalningsmedel eller för att fortsätta begå brott under verkställigheten. Målsättningen att verkställigheten ska vara säker innebär bl.a. att brott och ordningsstörningar under tiden i anstalt inte är acceptabelt. Brottslig verksamhet och ordningsstörningar försvårar också det återfallsförebyggande arbetet med påverkan och behandling av de intagna. Av praktiska skäl är det inte heller möjligt att tillåta att de intagna har med sig personlig egendom annat än i begränsad omfattning. Vissa begränsningar måste därför göras när det gäller vilken egendom som intagna får lov att ta emot och inneha i anstalten.

Reglerna om vilken personlig egendom den intagne får inneha måste bli tydligare

Begränsningar i rätten till innehav av egendom finns redan i 24 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL). Enligt denna bestämmelse får en intagen, i den utsträckning det kan ske utan olägenhet, inneha personliga tillhörigheter samt skaffa sig eller motta böcker, tidskrifter, tidningar och annat som kan bereda honom sysselsättning under fritiden.

Vad som avses med att egendom får innehas ”i den utsträckning det kan ske utan olägenhet” är inte klart. Med undantag för bestämmelser om innehav av datorutrustning och användning av telefonutrustning saknas föreskrifter om bestämmelsens tillämpning på viss slags egendom. Det innebär att Kriminalvården, varje gång det är aktuellt att förbjuda en

intagen att inneha viss egendom, måste göra en individuell prövning av om anstaltens olägenheter väger tyngre än den intagnes intresse av att inneha egendomen. Det är en ordning som skapar frustration bland de intagna. Det är också en mycket resurskrävande ordning eftersom det leder till att många beslut måste fattas. Besluten överklagas dessutom ofta i flera instanser, vilket medför en belastning även för domstolarna. Kommittén konstaterar att regelverket i dag innebär stora problem för Kriminalvården och att anstalterna tillämpar regeln på olika sätt. Kommittén föreslår därför att intagna som huvudregel inte ska få disponera någon annan egendom än sådan som tillhandahålls av Kriminalvården. Om vissa omständigheter är uppfyllda ska emellertid privat egendom av enkelt slag få innehas.

I likhet med några remissinstanser anser regeringen att kommitténs förslag är alltför långtgående. Utgångspunkten bör även fortsättningsvis vara att intagna ska ha rätt att inneha personlig egendom. Regeringen delar dock kommitténs bedömning att det finns skäl att tydliggöra under vilka omständigheter som personlig egendom får innehas och när den kan förbjudas. Ur såväl ordnings- och säkerhetssynpunkt som ur effektivitetssynpunkt är rådande ordning mindre lämplig. Det är viktigt att regelverket är tydligt och förutsebart för såväl de intagna som för personalen som ska tillämpa det. En tydlig reglering minskar risken för godtycke och ökar på så sätt rättssäkerheten för de intagna. Därigenom minskar även risken för konflikter mellan intagna och personalen. I det följande redogör regeringen för hur bestämmelserna bör utformas.

Böcker, tidningar och tidskrifter

Flera remissinstanser har påpekat att begränsningar av rätten att inneha egendom som hänför sig till informationsfriheten, t.ex. böcker, måste ske i lag. När det gäller informationsfriheten finns det skäl att framhålla att det av 14 § KvaL framgår att intagna i den utsträckning det lämpligen kan ske bör få möjlighet att genom tidningar, radio och television följa vad som händer i omvärlden. Denna bestämmelse reglerar dock inte vilken egendom som den intagne har rätt att ta emot eller inneha i sitt bostadsrum eller i ett besöksrum. Informationsinhämtningen enligt 14 § KvaL kan många gånger ske i ett för intagna gemensamt dagrum på avdelningen.

Frågan om att förbjuda innehav och mottagande av böcker, tidskrifter och tidningar är av sådan karaktär att regleringen ska ske i lag. Tillgång till böcker, tidskrifter och tidningar är viktig inte bara ur humanitär synpunkt, utan också för att den intagnes anpassning till samhället ska underlättas. Utgångspunkten bör därför vara att sådana föremål får innehas, men att de kan förbjudas om vissa i lag angivna förutsättningar är uppfyllda.

Lagrådet har anfört att det hade varit värdefullt med en analys av grundlagsenligheten av förslaget i vad det avser möjligheten att förhindra att en intagen tar emot eller innehar böcker, tidskrifter och tidningar. *Lagrådet* har i sammanhanget väckt frågor som rör informationsfriheten, rätten att inneha tryckta skrifter och spridningsrätten. Mot bakgrund av detta utvecklar regeringen dessa frågor i det följande.

Enligt 2 kap. 1 § regeringsformen (RF) är varje medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad informationsfrihet, det vill säga frihet att inhämta och motta upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden. Informationsfriheten får enligt 2 kap. 12 § RF, i likhet med flertalet övriga grundlagsskyddade fri- och rättigheter, begränsas genom lag. En sådan begränsning får göras endast för att tillgodose ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning. De ändamål som får läggas till grund för inskränkningar i informationsfriheten anges i 2 kap. 13 § RF. Bland dem nämns allmän ordning och säkerhet och förebyggandet av brott. Utöver de särskilt angivna ändamålen får begränsningar av informationsfriheten göras endast om det finns särskilt viktiga skäl för det.

Rätten att inneha tryckta skrifter

Lagrådet har hänvisat till ett uttalande i prop. 1997/98:43 s. 60 av vilket framgår att utan att det uttryckligen anges i bl.a. tryckfrihetsförordningen (TF), bygger denna grundlag på förutsättningen att rätten att inneha tryckta skrifter, filmer och ljudupptagningar inte får begränsas annat än av ordnings- och säkerhetsskäl på sådana institutioner som till exempel sjukhus, militärförläggningar och kriminalvårdsanstalter.

Detta uttalande måste emellertid ses i sitt sammanhang. Enligt regeringens mening får rätten till innehav av tryckta skrifter begränsas inte endast av ordnings- och säkerhetsskäl utan även av andra tungt vägande skäl (jfr prop. 1990/91:64 s. 77). Detta är en rimlig ståndpunkt. Ett innehav av tryckta skrifter måste anses knyta nära an till informationsfriheten, som regleras i RF. Ändamålshänsyn talar för att till exempel förebyggandet av brott bör innefattas i uttrycket ”ordnings- och säkerhetsskäl e.d.” (se prop. 1990/91:64 s. 77), som medför att rätten till innehav av tryckta skrifter kan begränsas för intagna i anstalt.

Begränsning av informationsfriheten

Informationsfriheten får alltså begränsas om det är nödvändigt med hänsyn till allmän ordning och säkerhet. Regeringen instämmer i kommitténs bedömning att innehavet av tryckta skrifter kan begränsas med hänsyn till ordning och säkerhet i anstalt.

Lagtexten bör utformas så att det framgår att intagna inte har rätt att ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar som kan äventyra ordningen och säkerheten i anstalten. Detta är endast ett förtydligande av vad som för närvarande gäller inom Kriminalvården. Exempel på böcker, tidningar och tidskrifter som kan anses äventyra ordningen och säkerheten i en anstalt är sådana som uppmanar till brott eller som

innehåller beskrivningar av hur man tillverkar föremål som kan användas som brottsverktyg (jfr JO 1986/87 s. 124).

Härutöver finns det ett behov av att kunna förbjuda böcker, tidskrifter och tidningar som kan antas motverka den behandling som den intagne genomgår. Som ett led i det återfallsförebyggande arbetet erbjuder Kriminalvården ett antal olika behandlingsprogram. Det finns särskilda program som riktar sig till exempelvis drogmissbrukare, personer med kriminella värderingar, sexualbrottsdömda, spelmissbrukare och personer som är dömda för våldsbrott. En förutsättning för att Kriminalvårdens återfallsförebyggande arbete ska ge effekt är självfallet att reglerna om innehav av egendom inte motverkar detta arbete.

Den nuvarande bristen på uttalat lagstöd för förbud av innehav av vissa typer av tryckta skrifter har medfört att JO när det gäller tidskrifter om droger gjort bedömningen att ett omhändertagande aldrig kan ske endast av det skälet att tidskriften bedöms som olämplig på grund av att en däri framförd åsikt anses förkastlig. Enligt JO gäller detta även om åsikten går stick i stäv med något viktigt behandlingsintresse (se JO 1986/87 s. 124).

I Regeringsrättens mål nr 2195-06 (dom meddelad den 21 juni 2007) var frågan om en man som är dömd för sexualbrott och som i kriminalvårdsanstalt är placerad på en avdelning för sexualbrottsdömda har rätt att ha tidningar med pornografiskt innehåll i sitt bostadsrum på anstalten. I målet åberopade Kriminalvården sammanfattningsvis att innehav av pornografiska tidskrifter på en sexualbrottsavdelning utgör en olägenhet enligt 24 § KvaL, med hänsyn både till ordningen och säkerheten i anstalten samt till det brotts- och återfallsförebyggande arbetet och terapiframgången. Regeringsrätten gjorde bedömningen att de omständigheter som Kriminalvården åberopade i målet inte gav tillräckligt stöd för slutsatsen att ett bifall till den intagnes ansökan om att få inneha tidningar med pornografiskt innehåll i sitt bostadsrum på anstalten kunde leda till sådan olägenhet som avses i 24 § KvaL. Enligt den nuvarande lagstiftningen torde det således inte vara möjligt att neka innehav av böcker, tidskrifter och tidningar med hänvisning till att det kan antas att egendomen motverkar den behandling som den intagne genomgår.

Det är enligt regeringens bedömning rimligt att intagna inte ska tillåtas inneha egendom som motverkar den grundläggande målsättningen med verkställigheten, dvs. att förebygga återfall i brott. Det får anses ligga i sakens natur att utrymmet för frihetsinskränkningar är större inom kriminalvården än i samhället i övrigt. I prop. 2005/06:195 om elektroniska kommunikationstjänster m.m. inom psykiatrisk tvångsvård anförde regeringen att patientens integritet och rättigheter när det gäller möjligheterna att kommunicera eller att inhämta eller ge ut information i vissa fall måste stå tillbaka när detta inverkar negativt på vården eller innebär att någon annan lider skada (prop. 2005/06:195 s. 23). Regeringen anser att samma bedömning bör göras när det gäller möjligheten att begränsa intagnas rätt att ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar som antas motverka den behandling som den intagne genomgår. Liksom kommittén anser regeringen att begränsningen är förenlig med RF. Informationsfriheten får begränsas inte endast med hänsyn till bl.a. allmän ordning och säkerhet utan också

med hänsyn till förebyggandet av brott eller av annat särskilt viktigt skäl. Enligt regeringens bedömning tillgodoser den föreslagna begränsningen av informationsfriheten ett ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. Begränsningen står vidare i proportion till dess syfte och är även i övrigt i enlighet med de förutsättningar som upptas i 2 kap. 12 § RF.

Lagtexten bör förtydligas så att det klart framgår att böcker, tidskrifter och tidningar som kan antas motverka den behandling som den intagne genomgår inte får tas emot eller innehas. Med en sådan reglering kan exempelvis vapenkataloger eller tidskrifter som uppmanar till brott eller som innehåller beskrivningar av hur man tillverkar föremål som kan användas som brottsverktyg förbjudas. Vidare kan personer som är dömda för sexualbrott hindras att inneha pornografiska tidskrifter. Den som är placerad på en behandlingsavdelning i syfte att bli fri från sitt narkotikamissbruk kan hindras att ha tillgång till böcker och tidskrifter som förhållig narkotikamissbruk.

Bedömningen av om en intagen ska få ta emot och inneha en bok, tidning eller tidskrift bör göras utifrån frågan om själva syftet med behandlingen *kan antas* motverkas eller inte. Det bör inte krävas någon konkret bevisning för att behandlingen i det enskilda fallet verkligen motverkas, utan det räcker att det kan antas att syftet med behandlingen motverkas. Olika bedömningar av vilken egendom som får innehas kommer att behöva göras beroende på vilken behandling den intagne genomgår.

En reglering som innebär begränsningar i de intagnas informationsfrihet måste vara omgärdad av rättssäkerhetsgarantier för att minimera risken för missbruk. Enligt 74 § KvaL får Kriminalvårdens beslut i särskilda fall överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Spridningsrätt

Enligt 1 kap. 2 § andra stycket TF är det inte tillåtet för myndigheter att på grund av en skrifts innehåll, genom någon åtgärd som inte har stöd i TF, hindra tryckning eller utgivning av skriften eller dess spridning bland allmänheten. Som *Lagrådet* har påpekat kan en begränsning av rätten att ta emot böcker, tidskrifter och tidningar också innebära ett ingrepp i den rätt att sprida tryckta skrifter som tillkommer varje svensk medborgare och varje svensk juridisk person enligt 6 kap. 1 § TF. I det ovan nämnda JO-utlåtandet var det fråga om att en anstalt av ordnings- och säkerhetsskäl omhändertagit vissa, till intagna ställda tidskrifter för förvaring för dessas räkning. JO uttalade att omhändertagandena inte kan anses ha hindrat distributionen av tidskrifterna; någon inskränkning i rätten att sprida tryckta skrifter var det alltså inte fråga om (JO 1986/87 s. 124).

Enligt regeringens uppfattning medför inte det förhållandet att en viss sorts böcker, tidningar och tidskrifter förvaras för intagnas räkning att detta omhändertagande kan anses hindra spridningen av skrifterna i TF:s mening. En intagen skulle, med den föreslagna lydelsen av 24 § KvaL, fortfarande kunna förvärva aktuella skrifter, till exempel fortsätta med en prenumeration på en viss tidning. Men om rekvisiten i paragrafen är

uppfylla får anstalten förbjuda den intagne att ta emot tidningen och inneha den under tiden personen i fråga avtjänar sitt straff i anstalten. Att Kriminalvården under vissa förutsättningar för de intagnas räkning förvarar vissa skrifter kan inte anses utgöra en begränsning av spridningsrätten i TF.

Övrig personlig egendom

När det gäller frågan om vilken övrig egendom som intagna bör få ta emot och inneha bör det avgörande vara att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Hur verkställigheten av ett fängelsestraff ska ske regleras i KvaL. Alla påföljder ska verkställas på ett både säkert och humant sätt. Ordningen i anstalten ska upprätthållas. Det övergripande målet vid verkställighet av påföljder är att hindra återfall i brott och att återanpassa den intagne till ett laglydigt liv. Det är inte möjligt att i lag i detalj reglera vilken personlig egendom intagna bör få ta emot och inneha. En sådan reglering bör meddelas av Kriminalvården genom föreskrifter.

Kommittén föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela närmare föreskrifter om vilken egendom som generellt får eller inte får innehas i anstalt av en viss grupp eller vissa grupper intagna. De föreskrifter som kommittén föreslår att regeringen eller, efter delegation, Kriminalvården får meddela omfattas av 8 kap. 3 § regeringsformen (RF). Delegation av sådana föreskrifter kan bara ske med stöd av 8 kap. 7 § RF. Detta innebär att föreskrifter som inskränker intagnas rätt att inneha personlig egendom endast får meddelas om de avser något av de ämnen som tas upp i 8 kap. 7 § RF, t.ex. skydd för liv, personlig säkerhet eller hälsa. Föreskrifter om vilken egendom intagna i övrigt får inneha, som syftar till något annat, t.ex. främjande av allmän ordning eller förebyggande av brott som rör annat än liv, personlig säkerhet eller hälsa, kan inte meddelas av regeringen eller myndighet. Regeringen föreslår därför att det i 24 § KvaL införs ett stycke enligt vilket det föreskrivs att en intagen i övrigt får ta emot och inneha den personliga egendom som är motiverad med hänsyn till ändamålet med verkställigheten. Enligt 8 kap. 13 § RF får regeringen genom förordning besluta föreskrifter om verkställighet av lag. Regeringen får även i förordning överlåta åt en myndighet under regeringen att meddela bestämmelser om verkställighet av lag. I 43 § förordningen (1974:248) om kriminalvård i anstalt (KvaF) anges att Kriminalvården får meddela ytterligare föreskrifter om tillämpningen av KvaL. Kriminalvården har därigenom möjlighet att meddela s.k. verkställighetsföreskrifter om exempelvis vilken slags personlig egendom intagna får ta emot och inneha utifrån vad som är motiverat med hänsyn till ändamålet med verkställigheten. Detsamma gäller vilka sorts böcker, tidskrifter och tidningar som en intagen inte får ta emot och inneha på grund av att de kan äventyra ordningen eller säkerheten eller antas motverka den behandling som den intagne genomgår.

Förhållandena skiljer sig åt vid olika anstalter och avdelningar, bl.a. beroende på vilken säkerhetsnivå anstalten eller avdelningen har eller vilken behandlingsinriktning som tillämpas på anstalten eller på avdelningen. Det är därför självklart att reglerna om vilken personlig

egendom som är tillåten kan vara olika på olika anstalter eller avdelningar inom en och samma anstalt. På utslussningsenheter där självförvaltning tillämpas finns det t.ex. skäl att tillåta fler personliga föremål än på en avdelning av hög säkerhetsklass. Kriminalvården har fått regeringens uppdrag att utarbeta ett system som ökar möjligheterna att uppmuntra och förstärka positivt beteende bland intagna (Ju2006/3916/KRIM). Inom ramen för ett sådant system kan det också finnas skäl att tillåta fler personliga föremål vid vissa avdelningar än vid andra.

Det måste också finnas utrymme för Kriminalvården att, precis som i dag, frångå meddelade föreskrifter genom beslut i enskilda fall. Kriminalvårdens beslut ska då grundas på de ovan angivna utgångspunkterna, dvs. vad som krävs för att påföljden ska verkställas på ett säkert och humant sätt och för att återfall i brott ska förebyggas.

6 Utökade möjligheter till avskiljande

Regeringens förslag: Om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen eller säkerheten i anstalten får intagna tillfälligt hållas avskilda från varandra.

Kriminalvårdskommitténs förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Av 17 § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL) följer att intagna under den tid då sysselsättningen pågår som huvudregel ska vistas tillsammans med andra intagna. På fritiden gäller att de intagna i den utsträckning de önskar får vistas tillsammans med andra intagna. Möjligheter att avskilja intagna från gemensamheten med hänsyn till förhållandena på anstalten är olika beroende vilken tid på dygnet det är fråga om. Under *fritiden* finns en möjlighet att inskränka gemensamheten mellan intagna om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten. Under *programtid*, dvs. under den tid då sysselsättningen ska pågå, är detta endast möjligt om det är fråga om kollektiv arbetsvägran (17 § KvaL). Det finns alltså större möjligheter till avskiljande om upplopp, skadegörelse eller andra incidenter inträffar på fritiden än om de sker under programtid. Avskiljande på grund av förhållandena på anstalten får dessutom endast ske på slutna anstalter.

Riksdagens ombudsmän (JO) har uppmärksammat att den nuvarande lagstiftningen medför problem för Kriminalvården när det gäller att tillfälligt avskilja intagna när det är motiverat av ordnings- och säkerhetsskäl (JO:s beslut 2004-09-23, dnr 2751-2003 och 2004-12-09, dnr 3628-2004). I det första fallet hade samtliga intagna på en avdelning avskilts sedan larmet på avdelningen för andra gången samma dag hade lösts ut. I det andra fallet inträffade ett upplopp med omfattande skadegörelse på en anstalt. Intagna på en avdelning bröt sig ut från avdelningen och rörde sig fritt på hela anstaltsområdet. Intagna vid

övriga avdelningar fördes tillbaka till sina respektive avdelningar och avskildes. I samband med detta riktade deltagarna i upploppet hot mot personalen. Övriga intagna uppmuntrade deltagarna i upploppet och stämningen var mycket laddad på anstalten. Först efter sex timmar fick Kriminalvårdens insatsstyrka kontroll på situationen. I båda fallen inträffade ordningsstörningarna under programtid.

JO konstaterade i de båda fallen att det inte fanns någon möjlighet till avskiljande på det sätt som Kriminalvården gjort med den nuvarande utformningen av lagstiftningen. JO fann dock inte skäl att kritisera Kriminalvården, utan uppmärksammade i stället Kriminalvårdskommittén på förhållandet. Kommittén föreslog att intagna tillfälligt får hållas helt eller delvis avskilda från varandra, om det är nödvändigt för att upprätthålla ordning och säkerhet. Ingen remissinstans har haft någon invändning mot detta förslag.

Det är inte ändamålsenligt att olika regler för avskiljande gäller beroende på vilken tid på dygnet en incident inträffar. Det är inte heller rimligt att Kriminalvården under dagtid endast får kollektivt avskilja intagna på grund av arbetsvägran. De ovan beskrivna incidenterna visar med tydlighet att det finns behov av att kunna kollektivt avskilja intagna även på andra grunder. Dessutom sker allvarliga ordningsstörningar inte endast på slutna anstalter. Behov av att kollektivt avskilja intagna finns även på öppna anstalter. Regeringen anser därför, som också kommittén har föreslagit, att Kriminalvården bör få möjlighet att tillfälligtvis kollektivt avskilja intagna om det behövs för att upprätthålla ordningen eller säkerheten i anstalten. Därmed blir det möjligt för Kriminalvården att skilja alla intagna på anstalten åt eller – om det är tillräckligt – alla intagna på en viss avdelning. Tillämpningen av den föreslagna bestämmelsen förutsätter inte att den som avskiljs kan knytas till de omständigheter som ligger till grund för avskiljandebeslutet. I en situation när ett larm utlöses eller visar sig ha saboterats kan således de intagna som anstalten anser lämpligt avskiljas från gemenskapen med andra intagna. Det kan innebära att alla intagna i en anstalt avskiljs på denna grund. Avskiljandet kan bestå av olika slags åtgärder beroende på hur risken ur ordnings- och säkerhetssynpunkt ser ut vid det aktuella tillfället. Avskiljande kan också ske på grund av omständigheter som inte har samband med de intagna. Ett avskiljande enligt denna bestämmelse får också ske om det inte går att upprätthålla ordningen eller säkerheten på grund av att elektriciteten, därmed även lås och larmanordningar, slås ut.

Bestämmelsen bör gälla vid såväl öppna som slutna anstalter och när som helst på dygnet när det finns behov av att skilja de intagna åt. Det bör alltså inte vara någon skillnad om incidenten inträffar under programtid eller fritid. Avskiljande bör dock endast vara tillfälligt. Det bör naturligtvis aldrig pågå längre än som är nödvändigt för att Kriminalvården ska kunna hantera situationen, normalt inte mer än några timmar eller något dygn.

7.1 En enhetlig reglering av brevgranskning

Regeringens förslag: Enhetliga bestämmelser om brevgranskning införs. Ett brev till eller från en intagen får granskas, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Regleringen ska gälla samtliga intagna. Granskningen ska syfta till att undersöka om brevet innehåller något otillåtet föremål, är ett led i en planerad eller pågående brottslig verksamhet eller i ett planerat avvikande eller något liknande förfarande. Det som är föreskrivet om brev ska gälla även annan försändelse och annat skriftligt meddelande än brev.

Kriminalvårdskommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget. *Ekobrottsmyndigheten* påpekar att det finns behov av att granska brev i syfte att klarlägga att den intagne inte fortsätter med brottslig verksamhet.

Skälen för regeringens förslag*Gällande rätt*

För att begränsa de skadliga verkningarna som ett fängelsestraff medför är det viktigt att de intagna kan upprätthålla kontakter med personer utanför anstalten, framför allt med sina anhöriga. Detta sker bl.a. genom brev och andra försändelser. Sådana försändelser kan dock även användas till att föra in narkotika och andra otillåtna föremål i anstalten, liksom för att planera brottslig verksamhet eller rymningar m.m. Det är därför nödvändigt att det finns möjlighet för Kriminalvården att under vissa förutsättningar granska brev och andra försändelser. I detta sammanhang är det viktigt att hitta en lämplig avvägning mellan vad som krävs för att Kriminalvården ska kunna förhindra brott och upprätthålla ordning och säkerhet i anstalten och de intagnas integritet och intresse av kommunikation med omvärlden.

För närvarande gäller olika bestämmelser om brevgranskning beroende på vilken slags anstalt den intagne är placerad i. Bestämmelserna om brevgranskning finns i 25–28 §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL). Vad som är stadgat för brev gäller även annat skriftligt meddelande och – i de flesta fall – andra försändelser. Granskningen ska inte vara mer ingående än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte. Granskningen kan ske på olika sätt, nämligen genom genomlysning av ett oöppnat brev, öppning av ett brev utan läsning och slutligen genom att brevet läses.

Ett brev till eller från den som är intagen i en *sluten* anstalt får granskas för undersökning av om det innehåller något otillåtet föremål. Om det sker stickprovsvis eller om det är nödvändigt med hänsyn till den intagnes särskilda förhållanden får granskningen även syfta till att undersöka om brevet innehåller något meddelande om planläggning av

brottslig verksamhet, avvikande eller något annat liknande förfarande. Detsamma gäller om det finns anledning att anta att en försändelse innehåller ett sådant meddelande. Beträffande den som är intagen på *specialavdelning* ska en granskning av brev och andra försändelser alltid göras. En sådan granskning ska både syfta till att söka efter otillåtna föremål och undersöka om brevet innehåller något meddelande om planläggning av brottslig verksamhet, avvikande eller något annat liknande förfarande.

För intagna i *öppen anstalt* gäller att ett brev får granskas för undersökning av om det innehåller något otillåtet föremål om det finns anledning att anta att det innehåller ett sådant föremål eller om granskningen sker stickprovvis. En granskning som syftar till att undersöka om brevet innehåller något meddelande om planläggning av brottslig verksamhet, avvikande eller annat liknande förfarande får alltid göras om det finns anledning att anta att brevet innehåller ett sådant meddelande.

Behov av en förändring

Kriminalvårdskommittén föreslår att enhetliga regler för brevgranskning ska införas. I syfte att ge Kriminalvården effektiva verktyg för att hålla anstalterna fria från narkotika och för att förebygga olika former av kriminell verksamhet föreslår kommittén att – när det bedöms nödvändigt med hänsyn till ordningen och säkerheten – brev och andra försändelser ska få granskas för att undersöka om de innehåller något otillåtet meddelande, meddelande om brottslig verksamhet, rymning eller liknande förfarande.

De säkerhetsmässiga problemen inom Kriminalvården är inte begränsade till slutna anstalter. Narkotika förekommer även på öppna anstalter. Det förekommer också att intagna vid öppna anstalter på andra sätt fortsätter sin brottsliga verksamhet under verkställighetstiden. Mot denna bakgrund är det inte ändamålsenligt med olika regler för brevgranskning vid olika typer av anstalter. Regeringen ansluter sig därför till kommitténs förslag att samma regler om brevgranskning bör gälla på landets anstalter. Precis som kommittén föreslår bör ett brev få granskas om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. I detta ingår även att brevgranskning, precis som i dag, får ske i s.k. stickprovskontroller. Stickprovskontroller används delvis i förebyggande syfte och är nödvändiga för att ordningen och säkerheten ska kunna upprätthållas.

De nya reglerna innebär inte att all korrespondens rutinmässigt får kontrolleras på alla anstalter. En bedömning av vad som krävs med hänsyn till ordningen och säkerheten måste alltid göras. Utfallet av denna bedömning kommer naturligtvis att vara olika vid olika anstalter och avdelningar inom anstalten bl.a. beroende på vilken säkerhetsnivå den aktuella anstalten eller avdelningen har. Vidare gäller alltså den grundläggande principen att granskningen inte får vara mer ingripande än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte. Granskningen ska syfta till att undersöka om brevet innehåller något otillåtet meddelande, är ett led i en pågående eller planerad brottslig verksamhet eller ett led i ett planerat avvikande eller något liknande förfarande. En

Förfaranderegler

Förfaranderegler vid brevgranskning bör, precis som kommittén föreslår, i huvudsak överensstämma med vad som gäller i dag. Bestämmelserna bör dock moderniseras språkligt och lagtekniskt. En sådan förenkling som bör genomföras är att i stället för att hänvisa till ”brev eller annan försändelse” i varje enskild bestämmelse så bör det klargöras i 28 § KvaL att det som är föreskrivet om brev även gäller annan försändelse än brev och annat skriftligt meddelande än brev. Med en sådan lagteknisk lösning kommer även 25 § KvaL att gälla andra försändelser än brev. Detta är rimligt eftersom även myndigheter och advokater kan skicka andra försändelser än brev, t.ex. ett paket innehållande rättegångsmaterial. En sådan försändelse bör också omfattas av skyddet mot brevgranskning i 25 § KvaL.

För närvarande gäller att ett brev som granskas får hållas kvar om det är påkallat av säkerhetsskäl. Detta bör gälla även fortsättningsvis, men utvidgas till att gälla av såväl ordnings- som säkerhetsskäl. Den intagne bör – precis som i dag – underrättas om kvarhållandet. Det kan dock finnas situationer när den intagne inte bör få kännedom om att ett brev har blivit kvarhållet. Som kommittén påpekar kan en underrättelse i vissa fall exempelvis skada arbetet i en redan inledd förundersökning. Det kan t.ex. vara ett brev som innehåller information om ett planerat brott, rymningsplaner eller information som kan användas för att hota eller trakassera kriminalvårdspersonalen. Det bör därför införas en möjlighet att om det finns synnerliga skäl, låta bli att informera den intagne om att ett brev har blivit kvarhållet.

7.2 Myndighetsbrev

Regeringens bedömning: Så kallade myndighetsbrev, dvs. brev mellan en intagen och en advokat, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda bör även fortsättningsvis vidarebefordras utan granskning.

Regeringens förslag: Om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare i ett brev till en intagen är oriktig får ett s.k. myndighetsbrev granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

Kriminalvårdskommitténs förslag och bedömning: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser delar kommitténs bedömning. Majoriteten av remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget om när s.k. myndighetsbrev får granskas. *Riksdagens ombudsmän (JO)* är dock tveksam till förslaget och *Sveriges advokatsamfund* avstyrker det.

Skälen för regeringens bedömning och förslag: Enligt vad som framgår av 25 § KvaL ska brev mellan en intagen och en svensk

myndighet, ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller en advokat vidarebefordras utan granskning. Detta skydd för förtrolig kommunikation kan ses som en för intagna anpassad form av det skydd som gäller för varje medborgare enligt 2 kap. 6 § regeringsformen (RF). Principen är betydelsefull och finns befast i flera internationella överenskommelser, bl.a. de Europeiska fängelsereglerna och FN:s principer till skydd för frihetsberövade personer. Precis som *Sveriges advokatsamfund* och *JO* har påpekat är det viktigt att det förtroliga förhållandet mellan advokaten och klienten kan upprätthållas. Om det krävs för att tillgodose vissa viktiga motintressen kan dock undantag göras från denna princip enligt såväl regeringsformen som de tidigare nämnda internationella överenskommelserna. Enligt 2 kap. 12 § RF får inskränkningar i grundlagsskyddade rättigheter göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle, men de får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett dem. Enligt regeringens uppfattning är det angeläget att rätten till förtrolig kommunikation kan upprätthållas i största möjliga mån. Det finns därför inte skäl att ändra den huvudregel som säkerställer att s.k. myndighetsbrev inte ska granskas.

Ibland kan det vara svårt att avgöra om ett brev verkligen kommer från en sådan avsändare att reglerna om förtrolig kommunikation blir aktuella. Enligt 25 § KvaL får ett brev som uppges vara avsänt från en svensk myndighet, ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller en advokat granskas om det skäligen kan misstänkas att uppgiften om avsändaren är oriktig och förhållandet inte kan klarläggas på annat sätt. Den tekniska utvecklingen har gått snabbt framåt sedan KvaL:s tillkomst. Modern data- och kopieringsteknik har gjort det lätt att förfalska ett kuvert eller en logotyp och påstå att ett brev kommer från en annan avsändare än som egentligen är fallet. Det är inte heller svårt att komma över och använda ett oanvänt kuvert från en myndighet eller en advokat. Enligt uppgift från Kriminalvården har det förekommit att lager av stulna kuvert från myndigheter eller advokatkontor hittats vid cellvisitationer. Det är alltså relativt enkelt för den som sänder ett brev till en intagen att falskeligen påstå att det är ett myndighetsbrev och på så sätt undvika granskning. Detta ökar risken för att otillåtna föremål och meddelanden sänds in i anstalterna och att brott därigenom begås. Ytterligare ett problem med dagens lagstiftning är att myndighetsbrev endast får granskas om förhållandet inte kan klarläggas på annat sätt. Bestämmelsen, som presumerar att ett brev som anges vara ett myndighetsbrev också är det, vållar problem för Kriminalvården vid den praktiska tillämpningen eftersom den förutsätter att Kriminalvården efterforskar om t. ex. en myndighet sänt brevet till den intagne.

Kriminalvården har behov av en rättslig reglering som är bättre anpassad till rådande förhållanden för att på ett effektivare sätt kunna ta sitt ansvar för säkerheten och nå upp till målsättningen att brott inte ska begås under verkställigheten. En något lägre misstankenivå för när myndighetsbrev får granskas skulle ge Kriminalvården större möjligheter att utöva kontroll och förhindra att t.ex. narkotika förs in i anstalten. Därutöver bör Kriminalvården inte längre åläggas att på andra sätt

klarlägga om uppgiften om avsändare är oriktig. Vikten av att ge Kriminalvården effektivare verktyg för att förebygga och beivra brott och upprätthålla ordning och säkerhet i anstalten väger enligt regeringens uppfattning tyngre än den inskränkning i de intagnas integritet som en ändrad reglering skulle innebära. Det bör därför, precis som kommittén föreslår, införas en bestämmelse med innebörden att ett myndighetsbrev får granskas redan när det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare är oriktig. Granskningen får emellertid endast syfta till att utreda vem avsändaren är.

8 Fotografering

Regeringens förslag: En intagen ska vara skyldig att låta sig fotograferas för att identifieringen av honom eller henne ska underlättas.

Kriminalvårdskommitténs förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanserna tillstyrker eller har inte något att invända mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Enligt 28 kap. 14 § rättegångsbalken får den som är anhållen eller häktad fotograferas. För den som är dömd till ett fängelsestraff saknas motsvarande bestämmelse. I Kriminalvårdens arbete med att upprätthålla ordning och säkerhet i anstalten ingår en rad olika åtgärder. Att Kriminalvården ska ha möjlighet att fotografera de intagna för att underlätta identifieringen av dem är enligt regeringens mening en naturlig och självklar del i detta arbete. Det bör därför införas en bestämmelse om detta i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, vilket inte någon remissinstans har haft något att invända mot. Behovet av att fotografera intagna för att t.ex. kunna kontrollera deras identitet har också påpekats av Riksdagens ombudsmän (beslut den 2 juni 2006, dnr 3461-2005). Som både *Kriminalvårdsstyrelsen* och *Rikspolisstyrelsen* har anfört är det särskilt angeläget att kriminalvården ges en möjlighet att fotografera intagna, eftersom en persons utseende kan förändras betydligt under verkställigheten av ett längre fängelsestraff.

Det är inte enbart Kriminalvårdens arbete som underlättas av fotografier på de intagna. Ett nytaget fotografi kan underlätta polisens arbete. Vid exempelvis en rymning eller fritagning kan polisens arbete försvåras om inte ett relativt nytaget fotografi finns att tillgå. Att Kriminalvården har en skyldighet att lämna ett fotografi till polisen i samband med en rymning framgår bl.a. av 3 och 37 §§ förordningen (2001:682) om behandling av personuppgifter inom kriminalvården.

Regeringens förslag: Kriminalvården får möjlighet att göra drogkontroller genom att använda även andra provtagningsmetoder än blod-, urin- och utandningsprov. De nya provtagningar som ska få företas är saliv-, svett- och hårprov.

Kriminalvårdens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens. Kriminalvården har dock inte föreslagit att varje kontrollmetod uttryckligen anges i lagtexten.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser tillstyrker att Kriminalvården får använda fler olika provtagningsmetoder för drogkontroll. Några remissinstanser anser att varje kontrollmetod uttryckligen ska anges i lagtexten.

Skälen för regeringens förslag: En viktig uppgift för Kriminalvården är att identifiera och bekämpa drogmissbruk. Ett pågående missbruk omöjliggör den dömdes återanpassning och inverkar negativt på omgivningen. Narkotikamissbruket är dessutom en starkt bidragande orsak till att det förekommer våld och hot mellan intagna. Provtagning för att kontrollera eventuell drogpåverkan är därför en naturlig och viktig del av Kriminalvårdens verksamhet. För att kontrollera narkotikapåverkan används i första hand urinprov. Kriminalvården tar ca 100 000 urinprov varje år. Under 2005 lämnade varje intagen i genomsnitt urinprov var artonde dag. Intagna uppfattar vanligtvis det som integritetskränkande att tvingas lämna urinprov. Det kan uppstå situationer som är besvärliga och svårhanterliga även för Kriminalvårdens personal och som leder till konflikter mellan intagna och personal. Att ta urinprov är också relativt tidskrävande och kostsamt.

Numera finns betydligt enklare, mindre integritetskränkande, mindre kostsamma och mer hygieniska alternativ till urinprovstagning för att undersöka spår av narkotika. Bland annat finns möjligheter att analysera spår av narkotika genom enkla prov av den svett som finns på huden. Provtagning sker genom att huden torkas med ett strykfilter. Det finns också metoder för att spåra narkotika i prov av hår och saliv. Mot denna bakgrund har Kriminalvården i en framställan till regeringen föreslagit att lagstiftningen om drogkontroll görs teknikneutral i förhållande till olika sorters prov från kroppen.

En möjlighet för Kriminalvården att ta andra prov från kroppen än blod-, urin- eller utandningsprov för att kontrollera droger skulle bidra till att minska integritetskränkningarna för de intagna. Exempelvis är en provtagning som innebär att svett stryks från huden betydligt mindre integritetskränkande än ett urinprov. Detsamma gäller om prov tas av saliv eller ett hårstrå. Mindre integritetskränkande provtagningsmetoder medför också fördelar för personalens arbetssituation. Många diskussioner och konflikter med de intagna kan undvikas. Med en enklare provtagning kan dessutom betydligt fler prov tas och svar kan lämnas snabbare, vilket ökar effektiviteten i Kriminalvårdens arbete mot narkotikamissbruk. Ett effektivare resursutnyttjande innebär dessutom att personalen får möjlighet att ägna mer tid åt återfallsförebyggande arbete.

Kriminalvården bör därför få sådana möjligheter, något som samtliga remissinstanser har tillstyrkt.

Även Kriminalvårdskommittén har ställt sig positiv till möjligheterna att använda annan slags provtagning än blod-, urin- eller utandningsprov. Kommittén ansåg dock att det var nödvändigt att i lag precisera vilka slags provtagningar som får ske. Eftersom kommittén inte fått uppgift om att det fanns behov av eller möjlighet för Kriminalvården att använda andra slags provtagningar än blod-, urin- eller utandningsprov föreslogs inte någon ändring av dessa regler. Många remissinstanser, bl.a. *Justitiekanslern, Domstolsverket, Kammarrätten i Göteborg* och *Hässleholms tingsrätt* har instämt i kommitténs bedömning att varje provtagningsmetod uttryckligen bör regleras i lagtexten. De befarar att Kriminalvårdens förslag till lagtext öppnar upp för möjligheter att använda mer integritetskränkande metoder.

Att genomföra drogtestar är en integritetskränkande åtgärd, varför det framstår som olämpligt att i lagtexten lämna öppet vilka testmetoder som ska få användas. Vidare är det viktigt att den enskilde vet vilka regler som gäller och vilka skyldigheter som åvilar honom eller henne. Regeringen anser därför, liksom Kriminalvårdskommittén, att det i de nya bestämmelserna bör preciseras vilka slags provtagningar som ska få ske. Regeringen menar också att det är viktigt att vid en precisering i lagtext om vilka provtagningar som ska få utföras anpassa lagregleringen till utvecklingen så långt som möjligt. Detta görs enligt regeringens uppfattning lämpligast på så sätt att preciseringen i lagtexten upptar så många olika typer av provtagningar som möjligt som kan accepteras ur ett integritetsperspektiv.

Av proportionalitetsprincipen följer att en undersökning inte får göras mer ingående än vad ändamålet med åtgärden kräver. All den hänsyn som omständigheterna medger ska också iakttas (52 c § KvaL och 2 b § lagen [1976:371] om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.). Det är naturligtvis viktigt att provtagningen genomförs på ett så hänsynsfullt sätt som möjligt. Den ovan nämnda proportionalitetsprincipen bör självklart omfatta även de nya provtagningsmetoderna. Principen gäller även för de fall där den inte är uttryckt i lag.

10 Ekonomiska konsekvenser m.m.

De föreslagna ändringarna kommer inte att medföra några ekonomiska konsekvenser av någon betydelse. Förslagen om ändrade regler för provtagning innebär i sig en viss besparing för Kriminalvården eftersom varje prov blir billigare, men samtidigt kommer fler prov att tas. Arbetet med att bekämpa narkotikan är en av Kriminalvårdens allra viktigaste uppgifter och av väsentlig betydelse för att förebygga återfall i brott. De nya provtagningsmetoderna är enklare och billigare, vilket möjliggör att betydligt fler prov kan tas, vilket ökar effektiviteten i Kriminalvårdens kamp mot narkotikan.

Lagförslagen kräver inte några övergångsbestämmelser.

11.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

26 kap.

15 §

I paragrafen finns bestämmelser om föreskrifter som kan meddelas för den som är villkorligt frigiven.

Ändringen i *andra stycket* innebär att Kriminalvården får möjlighet att använda fler provtagningsmetoder vid drogkontroller än tidigare. Om den frigivne ska få vård eller behandling får Kriminalvården föreskriva att han eller hon ska vara skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov. Nu införs en möjlighet för Kriminalvården att, förutom dessa prover, även använda andra provtagningsmetoder genom att det i paragrafen anges att den frigivne ska vara skyldig att lämna även *saliv-, svett- eller hårprov*.

Tidigare angavs att syftet med provtagningen skulle vara att kontrollera att den frigivne inte var påverkad av beroendeframkallande medel. Nu görs ett tillägg som innebär att syftet med provtagningen även ska vara att kontrollera att den frigivne inte är påverkad av dopningsmedel eller sådan vara som omfattas av lagen om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag och är formulerad så att innehållet avseende vilka medel som avses motsvarar 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, 2 c § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna och 4 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll. Paragrafen har även i övrigt justerats språkligt.

Enligt 28 kap. 6 § brottsbalken gäller vad som föreskrivs i denna paragraf även för den som har dömts till skyddstillsyn.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.

11.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt

16 §

Paragrafen är ny. Av paragrafen framgår att en intagen ska vara skyldig att låta sig fotograferas för att identifieringen av honom eller henne ska underlättas. Det är inte enbart Kriminalvården som kan ha behov av fotografier på de intagna. Ett fotografi kan även användas i polisens arbete.

Paragrafen behandlas i avsnitt 8.

17 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om gemensamhet och avskiljande.

Ändringen innebär att det införs en möjlighet för Kriminalvården att, om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen eller säkerheten i en anstalt, hålla de intagna tillfälligt avskilda från varandra. En skillnad jämfört med den tidigare regleringen är att det inte görs någon skillnad på vad som gäller under programtid och fritid. Det krävs inte heller en

kollektiv arbetsvägran för att ett tillfälligt avskiljande ska få ske. Det görs inte heller någon skillnad mellan öppna och slutna anstalter.

Avskiljandet ska endast vara tillfälligt. Det får aldrig pågå längre än vad som är nödvändigt för att Kriminalvården ska kunna hantera situationen, normalt inte mer än några timmar eller något dygn.

Lagtekniskt innebär ändringen att den andra meningen i första stycket och den andra meningen i andra stycket utgår och ersätts med ett nytt *fjärde stycke*. Vidare har vissa språkliga justeringar gjorts.

Paragrafen behandlas i avsnitt 6.

24 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om vilken personlig egendom som intagna i anstalt får lov att inneha.

Ändringen i *första stycket* innebär att det tydliggörs i lagtexten att utgångspunkten är att intagna har rätt att ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar, dock inte sådana som kan äventyra ordningen eller säkerheten i anstalten eller som kan antas motverka den behandling som den intagne genomgår. Med böcker, tidningar och tidskrifter som kan anses äventyra ordningen och säkerheten i en anstalt avses exempelvis sådana som uppmanar till brott eller som innehåller beskrivningar av hur man tillverkar föremål som kan användas som brottsverktyg. Att böcker, tidskrifter och tidningar som kan antas motverka den behandling som den intagne genomgår inte får innehas skulle kunna innebära t.ex. att intagna på en behandlingsavdelning för narkotikamissbruk inte får inneha litteratur som förhålls sådant missbruk och att personer som är dömda för sexualbrott kan hindras från att inneha pornografisk litteratur. Vapenkataloger och tidskrifter som uppmanar till brott kan också förbjudas. Olika bedömningar av vilken egendom som får innehas kommer att göras beroende på vilken behandling den intagne genomgår. Bedömningen ska göras utifrån frågan om själva syftet med behandlingen kan antas motverkas eller inte. Det krävs inte någon konkret bevisning för att behandlingen i det enskilda fallet verkligen motverkas.

I *andra stycket* har en bestämmelse införts av vilken framgår att en intagen i övrigt får ta emot och inneha den personliga egendom som är motiverad med hänsyn till att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt. Med personlig egendom avses all egendom som inte tillhör Kriminalvården. Vad gäller att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt får ledning sökas i bestämmelserna i KvaL. Egendom som kan äventyra ordningen eller säkerheten eller som kan antas motverka den behandling den intagne genomgår är givetvis inte motiverad att inneha. Det finns inte något som hindrar att verkställighetsföreskrifter rörande de aktuella bestämmelserna skiljer sig åt vid olika anstalter eller olika avdelningar inom samma anstalt eftersom det kan finnas olika behov på olika anstalter. Det finns även möjlighet att fatta beslut i enskilda fall enligt bestämmelsen.

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.

25 §

Paragrafen innehåller bestämmelser om granskning av s.k. myndighetsbrev. Sådana brev ska vidarebefordras till den intagne utan

granskning. Det finns dock situationer när även ett myndighetsbrev måste få granskas. Ett myndighetsbrev får granskas i syfte att utreda vem avsändaren är, om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare är oriktig.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.2.

26 §

Paragrafen innehåller de grundläggande bestämmelserna om brevgranskning.

Ändringen innebär bl.a. att det införs enhetliga bestämmelser om när brevgranskning får ske. Det ska alltså gälla samma regler vid alla slags anstalter och avdelningar. Regleringen innebär att ett brev till eller från en intagen får granskas om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Granskningen ska syfta till att undersöka om brevet innehåller något otillåtet föremål, är ett led i en pågående eller planerad brottslig verksamhet eller är ett led i ett planerat avvikande eller något liknande förfarande. Genom uttrycket *ett led i en pågående eller planerad brottslig verksamhet* klargörs att brevet antingen kan vara en del i själva brottet, t.ex. en förfalskning av en urkund, men det kan också innehålla planering av ett annat framtida brott. Med planerad brottslig verksamhet eller planerat avvikande eller något liknande förfarande avses inte bara fall då planeringen är avslutad utan även en pågående planering.

Av det tredje stycket framgick tidigare att bestämmelserna om brevgranskning inte gäller sådana brev som enligt 25 § ska vidarebefordras utan granskning. Att sådana brev som huvudregel inte får granskas framgår av 25 §. Någon påminnelse om detta har inte ansetts som behövlig och bestämmelsen har därför utgått. Någon saklig ändring är inte avsedd. Paragrafen behandlas i avsnitt 7.1.

27 §

Paragrafen innehåller förfaranderegler vid brevgranskning.

Ändringarna är främst av språklig karaktär. Vidare har hänvisningen till andra försändelser än brev utgått. Att reglerna om brevgranskning även omfattar andra försändelser än brev framgår i stället av 28 §. Någon saklig skillnad är således inte avsedd.

Av det *tredje stycket* framgår att ett brev får hållas kvar om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Den intagne ska som huvudregel så snart det kan ske underrättas om kvarhållandet. Det har dock införts en möjlighet att, om det finns synnerliga skäl, låta bli att underrätta den intagne om ett kvarhållet brev. Exempel på sådana synnerliga skäl kan vara om brevet i sig innebär en indikation på att polis eller Kriminalvården har vetskap t.ex. om planerad brottslighet.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.1.

28 §

Av paragrafen framgår att det som är föreskrivet om brev i 25–27 §§ även gäller ”annan försändelse” och ”annat skriftligt meddelande än brev”. Tidigare gällde hänvisningen i paragrafen endast ”annat skriftligt meddelande”. Bestämmelser om att vad som gäller för brev även gäller för ”andra försändelser” fanns då i 26 och 27 §§. Någon sådan

bestämmelse fanns dock inte i 25 §, som behandlar s.k. myndighetsbrev. Ändringen innebär alltså att hänvisningen till ”andra försändelser” än brev även kommer att omfatta s.k. myndighetsbrev.

Paragrafen har även justerats språkligt.

Paragrafen behandlas i avsnitt 7.1.

52 d §

Paragrafen innehåller bestämmelser om provtagning vid drogkontroll.

Ändringen innebär att Kriminalvården får möjlighet att använda fler provtagningsmetoder vid drogkontroller än tidigare. Tidigare var en intagen under vissa omständigheter skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov. Nu införs en möjlighet för Kriminalvården att, förutom dessa prover, även använda andra provtagningsmetoder genom att det i paragrafen anges att den intagne ska vara skyldig att lämna även *saliv-*, *svett-* eller *hårprov*. Bestämmelsen har utformats i enlighet med *Lagrådets* förslag.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.

59 §

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om provtagning vid drogkontroll i samband med en utslussningsåtgärd.

Ändringen innebär att Kriminalvården får möjlighet att använda fler provtagningsmetoder vid drogkontroller än tidigare. Den som är beviljad en utslussningsåtgärd var tidigare skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra otillåtna medel. Nu införs en möjlighet för Kriminalvården att, förutom dessa prover, även använda andra provtagningsmetoder genom att det i paragrafen anges att den som är beviljad en utslussningsåtgärd ska vara skyldig att lämna även *saliv-*, *svett-* eller *hårprov*.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.

11.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.

2 c §

Paragrafen innehåller bestämmelser om provtagning vid drogkontroll.

Ändringen i *första stycket* innebär att Kriminalvården får möjlighet att använda fler provtagningsmetoder vid drogkontroller än tidigare. Tidigare framgick av paragrafen att blod-, urin- eller utandningsprov fick tas på en häktad under vissa omständigheter. Nu införs en möjlighet för Kriminalvården att, förutom dessa prover, även använda andra provtagningsmetoder genom att det i paragrafen anges att den häktade ska vara skyldig att lämna även *saliv-*, *svett-* eller *hårprov*.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.

11.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (1994:451) om
intensivövervakning med elektronisk kontroll

Prop. 2006/07:127

4 §

Paragrafen innehåller bl.a. bestämmelser om provtagning vid drogkontroll.

Ändringen i *andra stycket* innebär att Kriminalvården får möjlighet att använda fler provtagningsmetoder vid drogkontroller än tidigare. Den dömde var tidigare under vissa omständigheter skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov. Nu införs en möjlighet för Kriminalvården att, förutom dessa prover, även använda andra provtagningsmetoder genom att det i paragrafen anges att den dömde ska vara skyldig att lämna även *saliv-, svett- eller hårprov*.

Paragrafen behandlas i avsnitt 9.

Sammanfattning av betänkandet Framtidens kriminalvård (i fråga om verkställighet i anstalt)

Placering

En dom på fängelse skall som regel verkställas i anstalt. Utgångspunkten skall vara att den som tas in i anstalt ska placeras under så fria förhållanden som, med hänsyn till ordning och säkerhet, är möjligt. Vid placeringen skall i den utsträckning ordnings- och säkerhetshänsyn tillåter det beaktas den intagnes behov av visst arbete, viss utbildning eller behandling samt den intagnes behov av en lämplig frigivningsplanering och närhet till hemorten. I övrigt föreslås att reglerna om placering av unga och kvinnor ska överföras i princip oförändrade till den nya lagen. Regeln om möjlighet att ha spädbarn hos sig på anstalt görs könsneutral.

Plats med särskilt hög säkerhet

Intagna för vilka det finns en risk för fritagning, rymning eller fortsatt brottslig verksamhet av allvarligt slag under verkställigheten får placeras på plats med särskilt hög grad av säkerhet.

Av lagen framgår att sådana intagna får hållas under en särskilt hög grad av kontroll och får avskiljas helt eller delvis från gemenskapen med andra intagna. Generella regler för dessa intagnas kontakter med omvärlden och för kontrollen av dem får i likhet med vad som gäller för andra intagna regleras i föreskrifter som meddelas av regeringen eller, efter delegation, av Kriminalvården.

Kraven på intagna

Den som är intagen i anstalt skall visa hänsyn mot anstaltspersonal och medintagna och ska rätta sig efter de ordningsregler som är förenade med vistelse i anstalt.

En intagen skall också följa verkställighetsplanen.

Kriminalvården bör fortsätta att utveckla formerna för och innehållet i s.k. självförvaltning.

Sysselsättning

En intagen skall ges möjlighet till lämplig sysselsättning i form av arbete, utbildning eller annan verksamhet som underlättar anpassningen till samhället och även i övrigt minskar risken för att han eller hon begår nya brott.

Kommittén anser att kravet på lämplig sysselsättning förutsätter att utbudet av arbete och studier i anstalt förbättras, att de intagna kan beredas sysselsättning under en programtid som omfattar 40 timmar och att sysselsättningen så långt det är möjligt utformas efter varje intagens behov och förutsättningar. I den nya lagen finns inte någon särskild lagregel om sysselsättningsplikt. En intagen måste emellertid delta i den

sysselsättning som anges i verkställighetsplanen för att kunna komma i fråga för vissa förmåner. En intagen som inte deltar i anvisad sysselsättning har inte någon rätt att vistas i gemensamhet med andra intagna och kan därför bli inlåst på bostadsrummet under programtiden, om Kriminalvården anser det lämpligt. En intagen som inte deltar i anvisad sysselsättning får som regel inte heller tillgång till några betalningsmedel för olika utgifter i anstalten.

Ersättning

Viss ersättning skall som regel utges till en intagen som deltar i anvisad sysselsättning, till den som är helt eller delvis oförmögen att delta i sysselsättning och till en intagen, som på grund av brist på sysselsättningsstillfällen inte kan beredas sysselsättning. Ersättning till den som inte kan delta i sysselsättning skall utgå endast om detta inte beror på den intagne. Ersättning skall inte i något fall utgå om den intagne får motsvarande ersättning på annat sätt.

Kommittén föreslår att en del av den ersättning en intagen skall få från Kriminalvården under vissa förutsättningar får innehållas för att betala förstörd egendom. Ersättning som en utvisningsdömd intagen skall få skall också kunna innehållas för att bekosta dennes hemresa.

Innehav av personliga tillhörigheter m.m.

Kommittén föreslår att det införs kraftiga begränsningar i intagnas möjlighet att inneha betalningsmedel och personliga tillhörigheter i anstalt och att utföra ekonomiska transaktioner med varandra i anstalt. En intagen föreslås inte få ha tillgång till andra medel i anstalt än de som intjänats under anstaltsvistelsen eller som den intagne uppbär i stället för sådan ersättning. Tillhörigheter skall tillhandahållas av Kriminalvården. En intagen kan få inneha privata tillhörigheter av enkelt slag om det inte finns risk att innehavet äventyrar ordningen eller säkerheten i anstalten eller syftet med den behandling som den intagne genomgår.

Kriminalvården skall endast under vissa förutsättningar förvara egendom åt den intagne. Kriminalvården förslås vidare få sälja eller förstöra sådan egendom som den intagne lämnat kvar efter det att tre månader gått från det att den intagne lämnat anstalten.

Kommittén föreslår att Kriminalvården får möjlighet att förverka egendom som anträffas i anstalt och som inte får innehas av intagna. Förverkande skall inte ske om det är uppenbart oskäligt. Förverkanderegeln är subsidiär och skall inte tillämpas om förverkande sker på grund av bestämmelse i annan lag. I lagen har tagits in bestämmelser om omhändertagande av egendom, om hanteringen av förverkad egendom och om förtida försäljning eller förstörande av egendomen.

Fritidssysselsättning

En intagen skall i den mån det är möjligt med hänsyn till ordning eller säkerhet i anstalten eller med hänsyn till den intagnes behov av

behandling beredas möjlighet att delta i lämplig fritidssysselsättning i anstalt. Intagna skall ha möjlighet att dagligen vistas utomhus minst en timme om det inte finns synnerliga skäl mot detta. I huvudsak överensstämmer den föreslagna lagens regler på detta område med nu gällande rätt.

I den utsträckning det är möjligt med hänsyn till ordning och säkerhet på anstalten och den intagnes behov av behandling bör den intagne få möjlighet att genom tidningar, tidskrifter och andra publikationer, radio, television eller på annat sätt följa vad som händer i omvärlden. En intagen som inom anstalten vill utöva sin religion eller livsåskådning skall beredas tillfälle till detta i den utsträckning det är möjligt med hänsyn till ordning och säkerhet.

Gemensamhet med andra intagna

Huvudregeln skall även i den nya lagen vara att intagna skall få vistas i gemensamhet med andra intagna under såväl programtid som under fritid. De speciella förhållanden som gäller i anstalt innebär att det är nödvändigt att ha regler som gör det möjligt att avskilja intagna från varandra när ordningen och säkerheten kräver det. Behovet av att avskilja intagna från andra intagna kommer dock troligen att minska något som en följd av införandet av ett förmånssystem.

De nuvarande reglerna om avskiljande av en intagen från gemensamheten med andra intagna överförs i princip oförändrade i sak till den nya lagen. Kommittén föreslår dock att det skall bli lättare att avskilja en intagen från gemensamheten med andra intagna om den intagne vägrar delta i anvisad sysselsättning och när ordningen och säkerheten påkallar det. I sistnämnda fall gäller det även en intagen som inte kan kopplas till den händelse som ligger till grund för avskiljandebeslutet. Det skall inte heller gälla en minsta strafftid om två år för att en intagen skall kunna bli avskild från gemensamheten med andra intagna på grund av risken för rymning eller fritagning eller risken för återfall i brottslig verksamhet av allvarligt slag.

Intagnas kontakt med omvärlden

De nuvarande reglerna om besök, telefonsamtal och brevkontakt överförs till den nya lagen. Nya regler införs som gör det möjligt för Kriminalvården att besluta att besöket skall kontrolleras genom användande av ett besöksrum, som är så utformat att det omöjliggör överlämnande av föremål, s.k. besöksrum med glasruta. Huvudregeln skall dock vara att om ett besök skall vara kontrollerat så skall det ske genom att personal är närvarande vid besöket. Endast om detta av säkerhetsskäl inte är tillräckligt och alternativet således är att inget besök får komma ifråga får besöksrum med glasruta användas. Ett sådant besöksrum får dock även i andra fall användas om den intagne begär det.

Av lagen framgår att den intagne och besökaren får låsas in under besöket.

I syfte att ha teknikoberoende regler föreslås att möjligheten för intagna att kommunicera med personer utanför anstalten genom

telefonsamtal eller andra elektroniska meddelanden regleras enhetligt i lagen.

Reglerna om brevgranskning överförs i princip oförändrade till den nya lagen. Kriminalvården kan i vissa fall underlåta att underrätta en intagen om att ett brev hålls kvar.

I lagen klargörs när kopior, översättning, upptagningar eller upp-teckningar som gjorts i samband med kontrollen av ett besök, elektronisk meddelande eller brev skall förstöras. Vidare klargörs att uppgifter som framkommit vid sådan kontroll får användas i det säkerhets- och brottsförebyggande arbetet.

Kontroll av intagna och besökare m.fl.

I lagen tas in en bestämmelse om att de intagna skall kontrolleras i den utsträckning det är nödvändigt för att upprätthålla ordning och säkerhet i anstalten och att en intagen som placeras på plats med särskilt hög säkerhet skall hållas under särskilt hög kontroll.

I lagen tas även in bestämmelser om att Kriminalvården får undersöka alla utrymmen i en anstalt och all egendom som påträffas i anstalten. Kriminalvården skall även få fotografera intagna. Bestämmelserna om kroppsvisitation, provtagning och annan kroppsbesiktning samt om fängsel vid förflyttning inom en anstalt överförs i princip oförändrade i sak till den nya lagen.

Kommittén anser att allmän kameraövervakning får ske i anstalt enligt reglerna i den särskilda lagen om detta. Vidare anser kommittén att regler om elektronisk övervakning av intagna i anstalt bör övervägas först sedan det att pågående försöksverksamhet utvärderats.

Kommittén föreslår att beslut om kontroll av besökare m.fl. genom allmän inpasseringskontroll får gälla tillsvidare och att Kriminalvården får möjlighet att kontrollera fordon och föremål som finns i dem i anslutning till att fordonet passerar in eller ut ur en anstalt.

Kriminalvården föreslås få använda även de uppgifter som framkommer vid kontroll av besökare m.fl. i det säkerhets- och återfallsförebyggande arbetet.

Sanktioner vid misskötsamhet

En intagen som är misskötsam kan tilldelas en varning. En helhetsbedömning av den intagnes uppförande kan även medföra att den intagne flyttas ned till grundnivån i förmånssystemet eller att villkorlig frigivning inte beviljas.

Tillfällig vistelse utanför anstalt av särskilt ömmande skäl m.m.

En intagen kan få tillstånd att tillfälligt få vistas utanför anstalten för att begränsa allvarliga skadeverkningar av ett långvarigt fängelsestraff eller om det finns särskilt ömmande skäl.

Kriminalvården skall bestämma vilka villkor och vilken kontroll som skall gälla för sådan vistelse utanför anstalt.

Förslag till införande av ett nytt 3 kap. Verkställighet av fängelsestraff som intagen i anstalt

Placering

1 § En intagen skall vara placerad under så fria förhållanden som med hänsyn till ordning och säkerhet är möjligt.

En intagen skall placeras på en plats med särskilt hög grad av säkerhet om det är nödvändigt för att förhindra att han eller hon fritas, rymmer eller fortsätter med brottslig verksamhet av allvarligt slag under verkställigheten. Beslut om placering på plats med särskilt hög grad av säkerhet skall omprövas varje månad.

2 § Vid beslut om placering skall i den mån det är möjligt hänsyn tas till den intagnes behov av

1. viss sysselsättning eller behandling,
2. en lämplig frigivningsplanering, och
3. närhet till hemorten.

3 § Den som inte fyllt arton år får inte placeras tillsammans med intagna över arton år, om det inte kan anses vara till hans eller hennes bästa. Den intagne skall placeras åtskild från intagna, som kan ha en negativ inverkan på hans eller hennes möjlighet att anpassa sig till samhället.

Den som har fyllt arton men inte tjuogoett år skall placeras åtskild från intagna, som kan ha en negativ inverkan på den intagnes möjlighet att anpassa sig till samhället. Undantag får göras om det finns särskilda skäl för det.

Den som inte har fyllt tjuogoett år bör i den mån det är möjligt placeras i en anstalt med särskild verksamhet för yngre intagna.

4 § En kvinna får inte utan att hon samtycker till det placeras tillsammans med män.

5 § En intagen får ha sitt spädbarn hos sig, om det är förenligt med barnets bästa. Innan tillstånd ges skall socialtjänsten höras.

Förmånssystem

6 § Under anstaltsvistelsen tillämpas ett förmånssystem.

I början av verkställigheten skall den intagne få del av ett grundutbud av förmåner (grundnivån). En intagen som uppfyller de krav som anges i 1 kap. 5 § tredje stycket får tilldelas särskilda förmåner genom uppflyttning till en förhöjd nivå i förmånssystemet.

Om en intagen som befinner sig på en förhöjd nivå inte längre uppfyller de krav som ställs på honom eller henne skall den intagne flyttas ned till grundnivån.

7 § Av verkställighetsplanen skall det framgå på vilken nivå i förmånssystemet den intagne befinner sig och vilka krav som skall vara uppfyllda för att han eller hon skall kunna flyttas till en högre nivå.

Frågor om upp- eller nedflyttning enligt 6 § andra och tredje styckena skall prövas i samband med omprövning av verkställighetsplanen. Frågan om uppflyttning från grundnivån skall dock prövas minst varannan månad.

8 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om hur många nivåer det skall finnas på varje anstalt och vilka förmåner som generellt får tilldelas intagna på en viss nivå.

Sysselsättning

9 § En intagen skall ges möjlighet till lämplig sysselsättning i form av arbete, utbildning eller annan verksamhet som underlättar hans eller hennes anpassning till samhället och även i övrigt minskar risken för att han eller hon fortsätter att begå brott.

Ersättning

10 § En intagen skall få ersättning från Kriminalvården om han eller hon utfört anvisad sysselsättning.

Viss ersättning skall betalas till en intagen som är helt eller delvis oförmögen att delta i sysselsättning och till en intagen som inte kan ges sysselsättning. Ersättning skall inte betalas om det är den intagne själv som orsakat att han eller hon inte kan delta i sysselsättningen.

Den intagne skall få ersättning från Kriminalvården endast i den mån han eller hon inte får motsvarande ersättning på annat sätt.

11 § Har en intagen uppsåtligen förstört egendom som tillhör Kriminalvården får av den ersättning som avses i 10 § hållas inne ett belopp som motsvarar vad det kostar att ersätta egendomen.

12 § Vid verkställighetens början skall Kriminalvården besluta vilket belopp som skall hållas inne av ersättning som avses i 10 § för att betala kostnaderna för sådan hemresa som avses i 9 kap. 1 § utlänningslagen (1989:529).

Om resan inte genomförts inom ett år från villkorlig frigivning eller utvisningsbeslutet dessförinnan upphävts skall det innehållna beloppet återbetalas till den dömden. Om resan genomförts och det som innehållits överskrider den faktiska kostnaden för resan gäller detta även det överskjutande beloppet. Ränta skall betalas på återbetalat belopp enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den dag då beloppet innehölls till dess betalning sker.

13 § Ersättning som avses i 10 § får inte utmätas.

Vid tillämpning av 11 och 12 §§ skall den intagne förbehållas ett belopp för egen del motsvarande tre fjärdedelar av den vid varje tillfälle utbetalade ersättningen enligt 10 §.

Prop. 2006/07:127

Bilaga 2

Fritid

14 § En intagen skall ges tillfälle att vistas utomhus minst en timme varje dag om det inte finns synnerliga skäl mot detta.

En intagen skall ges tillfälle att utöva sin religion eller livsåskådning i den utsträckning det är möjligt med hänsyn till ordning och säkerhet.

Under förutsättning att det är lämpligt med hänsyn främst till ordning, säkerhet och den intagnes behov av behandling skall han eller hon också ges tillfälle att följa vad som händer i omvärlden och delta i lämplig fritidssysselsättning.

Gemensamhet med andra intagna

15 § En intagen som deltar i sysselsättning skall vistas tillsammans med andra intagna i den utsträckning det är möjligt med hänsyn till sysselsättningens art, den intagnes behov av behandling samt ordning och säkerhet i anstalten.

16 § På fritiden skall en intagen få möjlighet att vistas tillsammans med andra intagna i den utsträckning han eller hon önskar det och i den utsträckning det är möjligt med hänsyn till den intagnes behov av behandling samt ordning och säkerhet i anstalten.

17 § En intagen som på grund av sjukdom eller av annan jämförbar anledning inte kan delta i sysselsättning skall under de förutsättningar som anges i 16 § och om det kan anses lämpligt ges möjlighet att vistas tillsammans med andra intagna i den utsträckning han eller hon önskar det.

18 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om gemensamhet enligt 15–17 §§ för en viss eller vissa grupper intagna.

Avskiljande från gemensamheten med andra intagna

Kortvariga avskiljanden

19 § En eller flera intagna får hållas helt eller delvis avskilda från andra intagna

1. i anslutning till nattvilan,
2. om det är nödvändigt för att upprätthålla ordning och säkerhet i anstalten, eller
3. om det är nödvändigt för att genomföra en kroppsbesiktning.

Ett avskiljande enligt första stycket 2 och 3 får endast vara tillfälligt.

20 § En intagen som vägrar att delta i anvisad sysselsättning får avskiljas helt eller delvis från gemensamheten med andra intagna under den tid sysselsättningen skulle ha pågått.

21 § Under utredningen av frågor om utdelande av varning, nedflyttning i förmånssystemet eller om uppskjuten villkorlig frigivning får en intagen tillfälligt avskiljas från gemensamheten med andra intagna i den utsträckning det är nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras. Åtgärden får inte pågå under längre tid än fyra dygn.

Långvariga avskiljanden

22 § Om den intagne begär det får han eller hon avskiljas helt eller delvis från gemensamheten med andra intagna. Det gäller dock inte om det finns särskilda skäl mot det.

23 § En intagen får avskiljas helt eller delvis från gemensamheten med andra intagna, om det är nödvändigt

1. med hänsyn till rikets säkerhet,
2. med hänsyn till det hot som finns mot den intagnes eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa,
3. för att förhindra att den intagne rymmer eller fritas,
4. för att förhindra att den intagne fortsätter med brottslig verksamhet av allvarligt slag, eller
5. för att förhindra att den intagne på annat sätt allvarligt stör ordningen i anstalten.

En intagen får avskiljas med stöd av första stycket 5 endast om det inte är tillräckligt att den intagne avskiljs tillfälligt.

Gemensamma bestämmelser

24 § Ett beslut att avskilja en intagen från gemensamheten med andra intagna skall omprövas så ofta det finns anledning till det. Beslutet skall omprövas med högst tio dagars mellanrum om den intagne helt avskilts från gemensamheten med andra intagna och med högst en månads mellanrum om den intagne endast delvis avskilts från gemensamheten med andra intagna.

25 § En intagen som avskiljs på grund av att han eller hon uppträder våldsamt skall undersökas av läkare så snart som möjligt. En intagen som är avskild från gemensamheten med andra intagna skall alltid undersökas av en läkare så snart det behövs med hänsyn till den intagnes hälsotillstånd och i vart fall en gång i månaden.

26 § En intagen får i samband med ett avskiljande beläggas med fängsel om det är absolut nödvändigt med hänsyn till den intagnes eller någon annans säkerhet till liv eller hälsa.

Om ett avskiljande inte kan verkställas i anstalt får den intagne placeras i häkte i högst fyra dygn om det är fråga om avskiljande enligt 21 § och i andra fall i högst två dygn.

Överläggning i frågor av gemensamt intresse för intagna

28 § De intagna skall med de begränsningar som följer av gällande bestämmelser och avtal för verksamheten inom Kriminalvården ges möjlighet att i lämplig ordning överlägga med ledningen för anstalten i frågor som är av gemensamt intresse för de intagna.

Intagna skall om det är möjligt med hänsyn till ordning och säkerhet ges tillfälle att sammanträffa med varandra för överläggning av frågor som avses i första stycket. En intagen som är avskild från gemenskapen med andra intagna får endast delta i sådan överläggning om det är möjligt med hänsyn till syftet med avskiljandet.

Betalningsmedel och tillhörigheter m.m.

29 § En intagen får i anstalt inneha endast de betalningsmedel som Kriminalvården tillhandahåller och högst det belopp som Kriminalvården bestämmer.

I anstalt får en intagen endast ha tillgång till sådan ersättning som avses i 10 § eller ersättning som han eller hon på annat sätt uppburit genom att delta i anvisad sysselsättning. Kriminalvården får tillåta en intagen att inneha viss del av ersättning som utbetalas från statlig myndighet eller från arbetslöshetskassa som avses i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. En intagen som uppstår ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension eller lagen (1998:702) om garantipension får ha tillgång till viss del av sin pension.

30 § En intagen får inte i anstalt disponera annan egendom än sådan som tillhandahålls av Kriminalvården. En intagen får dock inneha privat egendom av enkelt slag om det inte finns risk för att egendomen äventyrar ordningen eller säkerheten i anstalten eller syftet med den behandling som den intagne genomgår.

31 § Överlåtelse av egendom och andra ekonomiska transaktioner mellan intagna får inte förekomma i anstalt. Undantag kan göras om det finns synnerliga skäl för att utföra en sådan transaktion.

32 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om vilken egendom som generellt får eller inte får innehas i anstalt av en viss eller vissa grupper intagna.

En intagens kontakt med omvärlden

33 § En intagen får ta emot besök i den utsträckning det är lämpligt.

En intagen får inte ta emot besök som

1. kan innebära en risk med hänsyn till ordning eller säkerhet i anstalten,

2. kan motverka den intagnes anpassning i samhället, eller
3. annars kan vara till skada för den intagne eller någon annan.

Prop. 2006/07:127
Bilaga 2

34 § Om det är nödvändigt med hänsyn till ordning eller säkerhet får ett besök kontrolleras. Ett besök kontrolleras genom att personal är närvarande vid besöket eller genom användande av ett besöksrum som är så utformat att det omöjliggör överlämnande av föremål.

Ett besök får kontrolleras genom användande av ett besöksrum som avses i första stycket endast om det av säkerhetsskäl inte är tillräckligt att personal är närvarande vid besöket eller om den intagne begär det.

En besökare får låsas in under besöket om besökaren medger det.

35 § Besök av en advokat eller en biträdande jurist på advokatbyrå som biträder den intagne i en rättslig angelägenhet skall kontrolleras endast om biträdet eller den intagne begär det.

36 § En intagen får lämna och ta emot telefonsamtal eller andra elektroniska meddelanden endast genom att använda den utrustning för elektronisk kommunikation som tillhandahålls av Kriminalvården.

Den intagne får inte lämna eller ta emot sådana meddelanden, om det

1. kan innebära en risk med hänsyn till ordning eller säkerhet i anstalten,
2. kan motverka den intagnes anpassning i samhället, eller
3. annars kan vara till skada för den intagne eller någon annan.

37 § Om det är nödvändigt med hänsyn till ordning eller säkerhet skall ett telefonsamtal eller ett annat elektroniskt meddelande kontrolleras.

Den intagne och mottagaren av meddelandet skall informeras om kontrollen.

Första stycket gäller inte elektroniska meddelanden mellan en intagen och en advokat eller en biträdande jurist vid advokatbyrå som biträder den intagne i en rättslig angelägenhet.

38 § Brev till eller från den som är intagen i anstalt får, om det är nödvändigt med hänsyn till ordning eller säkerhet, granskas för att undersöka om det innehåller något otillåtet föremål eller något meddelande om brottslig verksamhet, rymning eller annat liknande förfarande.

Brev mellan en intagen och en advokat, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda skall vidarebefordras utan granskning. Om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare är oriktig får brevet granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

39 § Brev som granskats får hållas kvar, om det är nödvändigt med hänsyn till ordning eller säkerhet. Om det inte finns särskilda skäl mot det skall den intagne genast underrättas om kvarhållandet. Gäller det ett ankommande brev skall den intagne i den utsträckning det är lämpligt få information om innehållet i det.

Ett kvarhållet brev skall, om inte särskilda skäl talar mot det, lämnas ut till den intagne så snart det kan ske och senast när den intagne villkorligt frigges, om det inte finns särskilda skäl mot det.

40 § När ett brev som skall granskas öppnas bör den intagne vara närvarande om det lämpligen kan ske.

41 § Bestämmelserna i 38–40 §§ gäller även annan försändelse än brev och annat skriftligt meddelande än brev om meddelandet inte är sådant som avses i 36 §.

42 § Kopior och översättningar av meddelanden som granskats enligt 38 § och upptagningar eller uppteckningar som gjorts vid kontroll enligt 34 och 37 §§ skall förstöras så snart de inte längre behövs.

Kriminalvården får använda uppgifter som framkommit vid granskning och kontroll enligt 34, 37 och 38 §§ i det säkerhets- och brottsförebyggande arbetet.

43 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om i vilken omfattning en viss eller vissa grupper intagna generellt skall ha möjlighet till kontakter med omvärlden och om dessa kontakter generellt skall vara kontrollerade för denna eller dessa grupper intagna.

44 § Regeringen får när det gäller en viss intagen besluta om undantag från bestämmelserna i 33–41 §§ om det behövs med hänsyn till rikets säkerhet eller till risken för att den intagne under verkställigheten i anstalt medverkar till terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott.

Kontroll av intagna

45 § Den som är intagen i anstalt skall kontrolleras i den utsträckning det är nödvändigt för att upprätthålla ordning och säkerhet. Särskilt hög kontroll skall utövas över en sådan intagen som avses i 1 § andra stycket.

Kriminalvården får undersöka samtliga utrymmen i en anstalt och all egendom som påträffas i anstalten.

46 § En intagen får fotograferas när han eller hon anländer till anstalten. Om den som har fotograferats förändras till utseendet efter fotograferingen eller om det annars finns särskild anledning till det, får ett nytt fotografi tas.

Ett fotografi av en intagen skall förstöras när det inte längre behövs och senast när straffet är helt verkställt.

47 § En intagen skall kroppsvisiteras för eftersökande av otillåtna föremål när han eller hon anländer till anstalten om det inte är uppenbart obehövt.

En intagen får även kroppsvisiteras för eftersökande av otillåtna föremål när

1. det finns anledning att anta att ett sådant föremål skall anträffas på honom eller henne,
2. han eller hon återkommer efter en vistelse utanför anstalten,
3. han eller hon skall ta emot eller har haft ett okontrollerat besök, eller
4. det sker i en stickprovskontroll eller i anslutning till en större undersökning som av säkerhetsskäl görs av ett utrymme inom anstalten och den intagne har eller har haft särskild anknytning till utrymmet.

48 § En intagen får kroppsvisiteras om det är nödvändigt av säkerhetsskäl och undersökningen endast syftar till att söka efter vapen eller andra farliga föremål.

49 § En intagen får under de förutsättningar som anges i andra och tredje stycket föreläggas att lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av beroendeframkallande medel eller något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor. Detta gäller dock inte om det finns medicinska eller liknande skäl mot sådan provtagning.

Prov som avses i första stycket får tas

1. när den intagne anländer till anstalten,
2. som villkor för uppflyttning till en förhöjd nivå i förmånssystemet,
3. när den intagne kan antas vara påverkad av sådant medel som avses i första stycket,
4. inför eller efter en vistelse utanför anstalten,
5. inför eller efter ett okontrollerat besök, eller
6. om det sker i en stickprovskontroll.

50 § En intagen får i andra fall än som avses i 49 § kroppsbesiktigas under de förutsättningar som anges i 47 §. När det finns anledning att anta att ett otillåtet föremål skall anträffas på den intagne får såväl ytlig som annan kroppsbesiktning ske. I andra situationer får annan kroppsbesiktning än ytlig kroppsbesiktning ske endast om det ur ordnings- eller säkerhetssynpunkt är otillräckligt med ytlig kroppsbesiktning.

51 § Vid sådan undersökning som avses i 47–50 §§ skall all den hänsyn som omständigheterna medger visas. Om det är möjligt skall undersökningen utföras i närvaro av ett vittne.

En kroppsvisitation eller en kroppsbesiktning av en kvinna får inte utföras eller bevittnas av annan än kvinna, läkare eller legitimerad sjuksköterska. Följande åtgärder får emellertid utföras och bevittnas av en man som inte är läkare eller legitimerad sjuksköterska:

1. kroppsvisitation som avses i 48 §,
2. kroppsvisitation som enbart innebär att föremål som en person bär med sig undersöks,
3. kroppsvisitation med metalldetektor eller liknande anordning, eller
4. kroppsbesiktning som enbart innebär att blodprov eller alkoholutandningsprov tas.

52 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om hur en viss eller vissa grupper intagna skall kontrolleras enligt 45–50 §§ och i vilken omfattning sådan kontroll får ske.

Kontroll av besökare m.m.

53 § Om det behövs för att kunna bedöma om en intagen skall få ta emot besök eller om ett besök skall kontrolleras skall det före besöket undersökas om besökaren har dömts eller är misstänkt för brott. I den utsträckning det behövs skall upplysningar också inhämtas om besökarens personliga förhållanden i övrigt.

Besök får, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten, villkoras av att besökaren legitimerar sig eller genomgår kroppsvisitation eller ytlig kroppsbesiktning.

54 § Den som tar emot ett elektronisk meddelande från en intagen får kontrolleras på det sätt som framgår i 53 § första stycket.

55 § Om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen och säkerheten vid en anstalt får Kriminalvården besluta att samtliga personer som passerar in i anstalten skall kroppsvisiteras (allmän inpasseringskontroll). Syftet med allmän inpasseringskontroll skall vara att söka efter otillåtna föremål. Skriftliga meddelanden får inte granskas.

Beslut om allmän inpasseringskontroll gäller tills vidare eller för viss tid.

56 § Om det är nödvändigt för att upprätthålla ordning och säkerhet får ett fordon och de föremål som finns i fordonet undersökas i anslutning till att fordonet passerar in i eller ut ur en anstalt. Syftet skall vara att söka efter otillåtna föremål eller personer som utan tillåtelse från anstalten passerar in i eller ut ur anstalten. Skriftliga meddelanden får inte granskas.

57 § Kriminalvården får använda de uppgifter som framkommer vid undersökning enligt 53–56 §§ i det säkerhets- och återfallsförebyggande arbetet.

58 § Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får meddela närmare föreskrifter om hur kontrollen enligt 53–54 och 56 §§ generellt skall utformas och i vilken omfattning sådan kontroll skall ske.

Omhändertagande m.m. av egendom i anstalt

59 § Kriminalvården får förvara egendom som är avsedd att användas av den intagne vid vistelse utanför anstalten enligt i 71–72 §§ och 4 kap. 1 § första stycket 1–2 och får tillfälligt förvara egendom som den intagne får inneha på en högre nivå i förmånssystemet.

60 § Egendom som en intagen har lämnat kvar får säljas när tre månader har gått från det att den intagne lämnat anstalten. Egendom vars värde kan antas understiga två och en halv procent av prisbasbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller som inte kan vårdas utan risk för att den förstörs får efter samma tid förstöras.

En intagen skall vid verkställighetens början informeras om Kriminalvårdens rätt att sälja eller förstöra egendom.

61 § Egendom som anträffas i anstalt och som inte får innehas av intagna skall förklaras förverkad om det inte är uppenbart oskäligt.

Förverkande får endast ske om förverkande inte sker på grund av bestämmelse i annan lag.

62 § Egendom som är förverkad enligt 61 § skall förstöras om dess värde är ringa eller egendomen är olämplig att sälja. I andra fall skall egendomen säljas.

Intäkter vid försäljning av förverkad egendom tillfaller staten.

63 § Egendom, som avses i 61 §, får säljas eller förstöras innan beslutet om förverkande vunnit laga kraft om egendomen inte kan vårdas utan risk för att den förstörs eller det annars finns särskilda skäl för det.

64 § Om egendom som sålts eller förstörts inte förverkas har ägaren eller annan rättsinnehavare rätt till ersättning. För egendom som sålts lämnas dock inte ersättning med högre belopp än vad som kommit in vid försäljningen. Om egendomen har förstörts lämnas ersättning med skäligt belopp.

Ersättning betalas ut av länsstyrelsen på begäran av Kriminalvården.

65 § Egendom som anträffas i anstalt får omhändertas av Kriminalvården i avvaktan på beslut i frågan om förverkande enligt 61 § eller enligt bestämmelse i annan lag. Omhändertagandet gäller även om egendomen tas i beslag. Omhändertagen egendom skall överlämnas till Kriminalvården om beslaget hävs.

66 § Beslutet om förverkande skall delges genom anslag i den anstalt där egendomen påträffats. En underrättelse skall skickas till den som påstår sig var drabbad av ett förverkande.

Varning

67 § Om en intagen är misskötsam får han eller hon tilldelas en varning.

Straff

68 § Den som olovligen till en intagen överlämnar eller försöker överlämna vapen eller annat som den intagne kan skada sig själv eller annan med döms till böter eller fängelse i högst ett år om inte gärningen är belagd med strängare straff i brottsbalken.

Den som till en intagen lämnar alkoholhaltiga drycker eller andra berusningsmedel eller sådan injektionsspruta eller kanyl som kan användas för insprutning i människokroppen eller som annars hjälper en intagen att komma åt sådana berusningsmedel eller föremål döms till böter eller fängelse i högst sex månader om inte gärningen är belagd med strängare straff i annan lag.

Inställelse vid domstol och myndighet

69 § Kriminalvården skall inställa en intagen vid domstol som begärt det. Begär myndighet att en intagen skall inställas inför denna prövar Kriminalvården om det skall få ske.

I anslutning till inställelsen får den intagne tillfälligt placeras i häkte.

Transport

70 § Vid transport av den intagne skall den intagne ställas under nödvändig bevakning. I samband med transport och vistelse utanför anstalt enligt 71–72 §§ får den intagne beläggas med fängsel, om det behövs med hänsyn till säkerheten.

Kan transporten medföra skada för den intagnes hälsa, skall läkares medgivande till transporten inhämtas.

Vistelse utanför anstalt av särskilt ömmande skäl m.m.

71 § Den intagne kan ges tillstånd att tillfälligt få vistas utanför anstalten för att begränsa allvarliga skadeverkningar av ett långvarigt fängelsestraff eller om det finns särskilt ömmande skäl.

För vistelsen utanför anstalt skall de villkor ställas som är nödvändiga. Kriminalvården skall kontrollera att den intagne följer villkoren. Om det behövs med hänsyn till säkerheten skall den intagne stå under bevakning.

Särskild vård m.m.

72 § Om en intagen behöver hälso- och sjukvård, skall han eller hon vårdas enligt de anvisningar som ges av läkare. Kan den intagne inte undersökas eller behandlas på ett lämpligt sätt inom anstalten bör den allmänna sjukvården anlitas. Om det behövs, får den intagne föras över till allmänt sjukhus.

När det gäller behandlingen av en intagen, som har förts över till en sådan sjukvårdsinrättning som avses i 6 § första stycket andra meningen lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård för frivillig psykiatrisk vård tillämpas föreskrifterna i 18–24 §§ lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård samt bestämmelserna i 8 § andra och tredje styckena lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård om befogenhet för Kriminalvården och regeringen att besluta om särskilda restriktioner beträffande en viss intagen.

Om det behövs med hänsyn till säkerheten skall villkor ställas för vistelsen utanför anstalt och den dömde stå under bevakning.

Prop. 2006/07:127
Bilaga 2

Bevakningsföretag

73 § Kriminalvården får förordna en väktare i ett auktoriserat bevakningsföretag att inom ramen för sin anställning där utföra vissa bevakningsuppdrag, när en intagen skall vistas utanför anstalten. Om det finns särskilda skäl får förordnandet även avse vissa bevakningsuppgifter inom anstalten. I förordnandet skall uppdragets art och omfattning anges. Förordnandet får återkallas.

Väktaren får inte obehörigen röja eller utnyttja vad han eller hon på grund av sitt uppdrag har fått veta om enskilds personliga förhållanden eller förhållanden av betydelse för rikets säkerhet eller för beivrandet av brott. I det allmännas verksamhet tillämpas i stället bestämmelserna i sekretesslagen (1980:100).

Förteckning över remissinstanser

Följande remissinstanser har inkommit med svar: Riksdagens ombudsmän, Svea hovrätt, Hovrätten för Övre Norrland, Huddinge tingsrätt, Hässleholms tingsrätt, Östersunds tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Jönköping, Länsrätten i Stockholms län, Länsrätten i Skåne län, Länsrätten i Östergötlands län, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Ekobrottsmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Kriminalvårdsstyrelsen, Kriminalvårdsnämnden, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Rättsmedicinalverket, Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning, Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Barnombudsmannen, Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Stockholms universitet samhällsvetenskapliga fakulteten, Uppsala universitet juridiska fakulteten, Örebro universitet, Lunds universitet juridiska fakulteten, Sveriges Kommuner och Landsting, Facket för Service och Kommunikation (SEKO), Statstjänstemannaförbundet (OFR-ST), Övervakningsnämnden i Helsingborg, Övervakningsnämnden i Östersund, Sveriges advokatsamfund, Sveriges domareförbund, Brottsofferjourernas Riksförbund, Förbundet för frivilliga samhällsarbetare, Frivårdsföreningen, Skyddsvärnet, Förtroenderådets riksorganisation, Riksförbundet för hjälp åt narkotika- och läkemedelsberoende, Rainbow Sweden, Riksförbundet Attention, Riksbryggan, Mobilisering mot narkotika.

Utöver remissinstanserna har synpunkter inkommit från intagna på häktet Luleå, Kvinnoforum och Per Colliander.

Rikspolisstyrelsen har bifogat yttrande från Säkerhetspolisen (SÄPO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO) har bifogat yttrande från Akademikerförbundet SSR och Förtroenderådets riksorganisation har bifogat yttrande från Hall C-3, 4.

Riksrevisionen, Statens kvalitets- och kompetensråd, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Kriminellas revansch i samhället, Riksforum för anhöriga till våldsdödade, Sveriges kristna råd och Sveriges muslimska råd har beretts tillfälle att yttra sig men har avstått från det.

Begäran om författningsändring av 52 d § lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt m.m.

Kriminalvården har, inom ramen för att verkställa utdömda påföljder, regeringens uppdrag att särskilt vidta åtgärder för att bekämpa narkotikamissbruket på anstalterna.

För att upptäcka narkotika och narkotikapåverkan i anstalt har Kriminalvården enligt vad som följer av 52 b och d §§ lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt (KvaL) vissa möjligheter att kroppsbesiktiga intagna.

Med kroppsbesiktning avses enligt 28 kap 12 § andra stycket rättegångsbalken undersökning av människokroppens yttre och inre samt tagande av prov från människokroppen och undersökning av sådana prov. Begreppet kroppsbesiktning återfinns även i kriminalvårdslagstiftningen. Vid tolkning av begreppet är rättegångsbalkens definition vägledande.

Fullständig kroppsbesiktning av intagna får enligt 52 b § KvaL ske om syftet med undersökningen är att eftersöka otillåtna föremål. Om Kriminalvårdens syfte däremot är att kontrollera om den intagne är påverkad av narkotika får begränsad kroppsbesiktning ske genom att vissa uppräknade prover tas från den intagnes kropp. Denna möjlighet regleras närmare i 52 d § KvaL. Där framgår att de prov som får tas är blod-, urin-, och utandningsprov. Skyldighet att lämna sådana prov finns också inom ramen för villkorlig frigivning, skyddstillsyn samt intensivövervakning med elektronisk kontroll. Enligt regeringens proposition om en modernare kriminalvårdslag (prop. 2005/06:123) föreslås också att den som är beviljad en utslussningsåtgärd skall vara skyldig att lämna motsvarande prov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra otillåtna medel.

Frågan om möjligheterna till provtagning för kontroll av bl.a. narkotikapåverkan har varit föremål för Kriminalvårdskommitténs överväganden i betänkandet Framtidens Kriminalvård (SOU 2005:54). Med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen övervägde kommittén att förenkla regeln så att den skulle gälla alla slags prov. Enligt kommittén var det emellertid viktigt att varje slag av provtagning blir föremål för noggrant övervägande där riksdagen får möjlighet att ta ställning till om och i så fall under vilka förutsättningar det skall vara ett tillåtet ingrepp i en persons integritet. Med denna utgångspunkt ansåg kommittén att det i lag måste preciseras vilka slags provtagningar som skall få ske (a a sid 542 ff). Eftersom kommittén under utredningen inte hade fått uppgifter om att det fanns behov av eller möjligheter för Kriminalvården att utföra andra provtagningar än de som idag finns uppräknade ansåg kommittén inte att någon ändring var aktuell.

Kriminalvårdsstyrelsen instämde i sitt remissvar med kommittén om att reglerna om provtagning – liksom även reglerna m kroppsvisitation och

kroppsbesiktning – i det stora hela var väl avvägda och därför, efter smärre justeringar, kunde föras över till den nya lagen.

Prop. 2006/07:127
Bilaga 4

Kriminalvården noterar nu ett teknikgenombrott genom att enklare och mindre integritetskränkande metoder möjliggörs.

När det gäller kontroll av narkotikapåverkan är urinprov det mest vanligt förekommande provet. Kriminalvården tar ca 100 000 urinprov per år till en sammanlagd kostnad för provtagning och analys om ca 14 miljoner/år. Varje intagen lämnade i genomsnitt under 2003 urinprov var artonde dag. Att tvingas lämna urinprov uppfattas vanligtvis som mycket integritetskränkande för den intagne (jfr t ex JO 2000/01 s 218). Det kan uppstå situationer som är besvärliga och svårhanterliga även för Kriminalvårdens personal och som leder till konflikter mellan intagna och personal. Att ta urinprov är också relativt tidskrävande och kostsamt.

Numera finns betydligt mindre integritetskränkande, mindre kostsamma och mer hygieniska alternativ till urinprovstagning för att undersöka spår av narkotika. Bland annat finns möjligheter att analysera spår av narkotika genom enkla prov från den svett som finns på huden. Provtagning tas genom att torka en persons hud med ett strykfilter. Därtill finns metoder och sållningsinstrument på marknaden för att detektera narkotika i saliv. Det går även att spåra narkotika i prov av hår.

Kriminalvården saknar dock för närvarande lagstöd för att använda sig av dessa metoder. Om Kriminalvården fick sådana möjligheter skulle detta innebära en betydligt mindre integritetskränkning för den intagne jämfört med t.ex. tagande av urinprov.

Dessutom skulle avsevärt fler prov kunna tas och möjlighet till snabbare svar skulle kunna ges. Kriminalvårdens avsikt är dock inte att fullt ut ersätta urinproven med andra former av prov. Sådana andra prov kan dock på olika sätt komplettera urinproven.

Mot denna bakgrund föreslår Kriminalvården att 52 d § KvaL görs teknikneutral i förhållande till olika sorters prov enligt nedan föreslagen lagtext. Utifrån principen ”maior includit minor” menar Kriminalvården, i motsats till Kriminalvårdskommittén, att det saknas skäl för lagstiftaren att ta ställning till varje typ av prov i sig. Motsvarande ändring bör också göras i brottsbalkens bestämmelse om villkorlig frigivning, häkteslagen, lagen om intensivövervakning med elektronisk kontroll samt den i ovan nämnda proposition föreslagna 59 § KvaL.

I handläggningen av detta ärende, som avgjorts av generaldirektören Lars Nylén, har även deltagit överdirektören Anne Holm Gulati, enhetscheferna Ulf Jonson och Elisabeth Lager samt verksjuristen Gunilla Eriksson, föredragande.

Lars Nylén

Gunilla Eriksson

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken att 26 kap 15 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

15 §

När det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han skall iaktta under prøvotiden, får en sådan föreskrift meddelas för en viss tid eller tillsvidare. Särskild föreskrift får avse

1. vistelseort eller bostad under viss tid, högst ett år åt gången,
2. arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet eller utbildning,
3. läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling i eller utanför sjukhus eller annan dylik inrättning.

Om den frigivne skall undergå vård eller behandling enligt första stycket 3, får det föreskrivas att han därvid skall vara skyldig att lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel.

Har den frigivne förpliktats att ersätta genom brottet uppkommen skada, får föreskrifter meddelas om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den utsträckning sådana föreskrifter inte med hänsyn till den frigivnes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället.

Om den frigivne står under övervakning, får särskild föreskrift meddelas om vad som skall gälla för övervakningen. I en sådan

När det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han skall iaktta under prøvotiden, får en sådan föreskrift meddelas för en viss tid eller tillsvidare. Särskild föreskrift får avse

1. vistelseort eller bostad under viss tid, högst ett år åt gången,
2. arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet eller utbildning,
3. läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling i eller utanför sjukhus eller annan dylik inrättning.

Om den frigivne skall undergå vård eller behandling enligt första stycket 3, får det föreskrivas att han därvid skall vara skyldig att lämna blod-, urin-, utandnings- eller annat prov från kroppen för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel.

Har den frigivne förpliktats att ersätta genom brottet uppkommen skada, får föreskrifter meddelas om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den utsträckning sådana föreskrifter inte med hänsyn till den frigivnes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället.

Om den frigivne står under övervakning, får särskild föreskrift meddelas om vad som skall gälla för övervakningen. I en sådan

föreskrift får anges på vilket sätt och i vilken omfattning den frigivne skall hålla kontakt med övervakaren eller den lokala kriminalvårdsmyndigheten. Vidare får föreskrivas skyldighet för den frigivne att lämna underrättelse till övervakaren eller den lokala kriminalvårdsmyndigheten om att han uteblivit från en arbetsplats, skola eller annan i föreskriften angiven verksamhet eller inrättning.

föreskrift får anges på vilket sätt och i vilken omfattning den frigivne skall hålla kontakt med övervakaren eller den lokala kriminalvårdsmyndigheten. Vidare får föreskrivas skyldighet för den frigivne att lämna underrättelse till övervakaren eller den lokala kriminalvårdsmyndigheten om att han uteblivit från en arbetsplats, skola eller annan i föreskriften angiven verksamhet eller inrättning.

Prop. 2006/07:127
Bilaga 4

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt att 52 d § och 59 § ges följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En intagen är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att på anmaning lämna

blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel eller något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Den som är beviljad en utslussningsåtgärd är skyldig att

1. vara skötsam,
2. avhålla sig från alkohol och andra berusningsmedel,
3. lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra otillåtna medel,
4. hålla Kriminalvården underrättad om förhållanden som är av betydelse för vistelsen utanför anstalt,
5. hålla kontakt med Kriminalvården enligt dess anvisningar, och
6. rätta sig efter de föreskrifter och villkor som gäller för utslussningsåtgärden.

Föreslagen lydelse

52 d §

En intagen är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att på anmaning lämna

blod-, urin-, *utandnings- eller annat prov från kroppen* för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel eller något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

59 §

Den som är beviljad en utslussningsåtgärd är skyldig att

1. vara skötsam,
2. avhålla sig från alkohol och andra berusningsmedel,
3. lämna blod-, urin-, *utandnings- eller annat prov från kroppen* för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra otillåtna medel,
4. hålla Kriminalvården underrättad om förhållanden som är av betydelse för vistelsen utanför anstalt,
5. hålla kontakt med Kriminalvården enligt dess anvisningar, och
6. rätta sig efter de föreskrifter och villkor som gäller för utslussningsåtgärden.

Härigenom föreskrivs i fråga om lag (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. att 2 c § ges följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Blod-, urin- eller utandningsprov får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel, sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

Föreslagen lydelse

2 c §

Blod-, urin-, *utandnings-* eller *annat prov från kroppen* får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel, sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1994: 451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll att 4 § ges följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §

Den dömda skall under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han skall avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel samt sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Den dömda är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av sådana medel eller varor som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

Den dömda skall under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han skall avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel samt sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Den dömda är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på anmaning lämna blod-, urin-, *utandnings-* eller *annat prov från kroppen* för kontroll av att han inte är påverkad av sådana medel eller varor som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

Förteckning över remissinstanser

Prop. 2006/07:127
Bilaga 5

Följande remissinstanser har inkommit med svar: Riksdagens ombudsmän, Mobilisering mot narkotika, Hässleholms tingsrätt, Kammarrätten i Göteborg, Justitiekanslern, Domstolsverket, Åklagarmyndigheten, Rikspolisstyrelsen, Brottsförebyggande rådet, Brottsoffermyndigheten, Rättsmedicinalverket, Socialstyrelsen, Sveriges Advokatsamfund, Facket för service och kommunikation (SEKO), Kriminellas revansch i samhället (KRIS).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Härigenom föreskrivs att 26 kap. 15 § brottsbalken skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

15 §¹

När det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han skall iaktta under prøvotiden, får en sådan föreskrift meddelas för en viss tid eller *tillsvidare*. Särskild föreskrift får avse

1. vistelseort eller bostad under viss tid, högst ett år åt gången,
2. arbetsanställning, annan förvärvsverksamhet eller utbildning,
3. läkarvård, nykterhetsvård eller annan vård eller behandling i eller utanför sjukhus eller annan dylik inrättning.

Om den frigivne skall *undergå* vård eller behandling enligt första stycket 3, får det föreskrivas att han *därvid* skall vara skyldig att lämna blod-, urin- eller *utandningsprov* för kontroll av att han inte är påverkad av *beroendeframkallande* medel.

Har den frigivne förpliktats att ersätta genom brottet *uppkommen* skada, får föreskrifter meddelas om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den utsträckning sådana föreskrifter inte med hänsyn till den frigivnes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans anpassning i samhället.

Om den frigivne står under övervakning, får särskild föreskrift

När det finns skäl att anta att den frigivne för sin anpassning i samhället behöver stöd av en särskild föreskrift om vad han *eller hon* skall iaktta under prøvotiden, får en sådan föreskrift meddelas för en viss tid eller *tills vidare*. Särskild föreskrift får avse

Om den frigivne skall *få* vård eller behandling enligt första stycket 3, får det föreskrivas att han *eller hon* skall vara skyldig att lämna blod-, urin-, *utandnings-, saliv-, svett-* eller *hårprov* för kontroll av att han *eller hon* inte är påverkad av *alkohol eller andra otillåtna* medel.

Har den frigivne förpliktats att ersätta skada *som uppkommit* genom brottet, får föreskrifter meddelas om tid och sätt för skadeståndsskyldighetens fullgörande i den utsträckning sådana föreskrifter inte med hänsyn till den frigivnes ekonomiska situation och övriga omständigheter kan antas motverka hans *eller hennes* anpassning i samhället.

Om den frigivne står under övervakning, får särskild föreskrift

¹ Senaste lydelse 2005:967.

meddelas om vad som skall gälla för övervakningen. I en sådan föreskrift får anges på vilket sätt och i vilken omfattning den frigivne skall hålla kontakt med övervakaren eller Kriminalvården. Vidare får föreskrivas skyldighet för den frigivne att lämna underrättelse till övervakaren eller Kriminalvården om att han uteblivit från en arbetsplats, skola eller annan i föreskriften angiven verksamhet eller inrättning.

meddelas om vad som skall gälla för övervakningen. I en sådan föreskrift får *det* anges på vilket sätt och i vilken omfattning den frigivne skall hålla kontakt med övervakaren eller Kriminalvården. Vidare får *det* föreskrivas skyldighet för den frigivne att lämna underrättelse till övervakaren eller Kriminalvården om att han *eller hon* uteblivit från en arbetsplats, skola eller annan i föreskriften angiven verksamhet eller inrättning.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt¹

dels att 17, 24–28, 52 d och 59 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny paragraf, 16 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

16 §

En intagen skall vara skyldig att låta sig fotograferas för att identifieringen av honom eller henne skall underlättas.

17 §

En intagen skall under tid då han är skyldig att ha sysselsättning vistas tillsammans med andra intagna, om *ej* annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av sysselsättningens särskilda beskaffenhet. *Vägrar ett större antal av de intagna vid en sluten anstalt samtidigt att ha den sysselsättning som har ålagts dem, får dock gemensamheten mellan dem inskränkas i den mån det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.*

En intagen skall under *den* tid då han *eller hon* är skyldig att ha sysselsättning vistas tillsammans med andra intagna, om *inte* annat följer av bestämmelserna i denna lag eller av sysselsättningens särskilda beskaffenhet.

På fritiden får den intagne i den utsträckning han önskar *det* vistas tillsammans med andra intagna, om *ej* annat följer av bestämmelserna i denna lag. *I sluten anstalt får dock gemensamheten mellan intagna på fritiden inskränkas, om det är oundgängligen påkallat med hänsyn till förhållandena på anstalten.*

På fritiden får den intagne i den utsträckning *som* han *eller hon* önskar vistas tillsammans med andra intagna, om *inte* annat följer av bestämmelserna i denna lag.

I anslutning till dygnsvilan får de intagna hållas avskilda från varandra.

Om det är nödvändigt för att upprätthålla ordningen eller säkerheten i en anstalt får intagna hållas tillfälligt avskilda från

¹ Lagen omtryckt 2007:109.

varandra.

24 §

I den utsträckning det kan ske utan olägenhet får en intagen inneha personliga tillhörigheter samt skaffa sig eller ta emot böcker, tidskrifter, tidningar och annat som kan bereda honom sysselsättning under fritiden.

I övrigt får en intagen inneha pengar och skaffa sig eller ta emot varor eller annat enligt särskilda bestämmelser. Om det är nödvändigt för att hindra att otillåtna varor införs på en anstalt, får föreskrivas att de intagna inte utan särskilt medgivande får ta emot försändelse av annat slag än brev eller annan skriftlig handling.

En intagen får inte utan särskilt medgivande disponera pass som förvaras av anstalten.

En intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar, dock inte sådana som kan

1. äventyra ordningen eller säkerheten, eller

2. antas motverka den behandling som den intagne genomgår.

I övrigt får en intagen ta emot och inneha den personliga egendom som är motiverad med hänsyn till att verkställigheten skall kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

25 §

Brev mellan intagen och svensk myndighet, internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda eller advokat skall vidarebefordras utan granskning. Anges brev vara avsänt från svensk myndighet, sådant internationellt organ eller advokat och kan skäligen misstänkas att uppgiften är oriktig, får dock brevet granskas, om förhållandet icke kan klarläggas på annat sätt.

Brev mellan en intagen och en advokat, en svensk myndighet eller ett internationellt organ som har av Sverige erkänd behörighet att ta emot klagomål från enskilda skall vidarebefordras utan granskning. Om det finns anledning att anta att uppgiften om avsändare i ett brev till en intagen är oriktig, får ett sådant brev granskas i syfte att utreda vem avsändaren är.

26 §

Brev eller andra försändelser till eller från den som är intagen i en sluten anstalt får granskas för undersökning av om de innehåller något otillåtet föremål. Beträffande den som är intagen på specialavdelning skall en sådan granskning alltid göras. Finns det anledning att anta att en försändelse innehåller ett sådant föremål eller sker det stickprovsvis, får granskning i

Ett brev till eller från en intagen i anstalt får granskas, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Granskningen skall syfta till att undersöka om brevet

1. innehåller något otillåtet föremål,

2. är ett led i en pågående eller planerad brottslig verksamhet, eller

3. är ett led i ett planerat

detta syfte göras även av en försändelse till eller från den som är intagen i en öppen anstalt.

Beträffande den som är intagen på en specialavdelning skall granskningen av brev eller andra försändelser även syfta till att undersöka om de innehåller något meddelande om planläggning av brottslig verksamhet, avvikande eller något annat liknande förfarande. Granskning i detta syfte får också göras beträffande andra intagna, när det finns anledning att anta att en försändelse innehåller ett sådant meddelande. Beträffande den som är intagen i en sluten anstalt får sådan granskning även göras stickprovsvis samt om det är nödvändigt med hänsyn till den intagnes särskilda förhållanden.

Första och andra styckena gäller inte sådana brev som enligt 25 § skall vidarebefordras utan granskning.

Om en intagen under utredningen av ett disciplinärende hålls avskild från andra intagna, får den intagne också hindras från kontakter med andra personer genom brev i den utsträckning det är oundgängligen nödvändigt för att syftet med utredningen inte skall äventyras.

27 §

Granskning av brev eller andra försändelser får ej vara mer ingående än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte.

Vid öppning av brev eller andra försändelser bör den intagne vara närvarande, om det lämpligen kan ske.

Brev eller andra försändelser som granskats får kvarhållas, om det är påkallat av säkerhetsskäl. Den intagne skall i så fall genast underrättas därom. Är det fråga om ankommande försändelser, skall den intagne i den utsträckning det lämpligen kan ske få kännedom om innehållet. En kvarhållen försändelse skall

avvikande eller något liknande förfarande.

Granskning av brev får inte vara mer ingående än som är nödvändigt med hänsyn till granskningens syfte.

Vid öppning av brev bör den intagne vara närvarande, om det lämpligen kan ske.

Brev som granskats får hållas kvar, om det är nödvändigt med hänsyn till ordningen eller säkerheten. Den intagne skall underrättas om kvarhållandet så snart det kan ske, om det inte finns synnerliga skäl mot det. Gäller det ett ankommande brev skall den intagne i den utsträckning det är lämpligt få information om

Prop. 2006/07:127
Bilaga 6

utlämnas till den intagne så snart det kan ske och senast när anstaltsvården upphör, om ej särskilda skäl talar däremot.

innehållet i det. Ett kvarhållet brev skall lämnas ut till den intagne så snart det kan ske och senast när den intagne frigges, om det inte finns särskilda skäl mot det.

28 §

Vad i 25–27 §§ är föreskrivet om brev gäller även annat skriftligt meddelande. Bestämmelserna i dessa paragrafer rörande intagen gäller även sammanslutning av intagna.

Det som i 25–27 §§ är föreskrivet om brev gäller även annan försändelse och annat skriftligt meddelande än brev. Bestämmelserna i dessa paragrafer som rör en intagen gäller även en sammanslutning av intagna.

52 d §

En intagen är, om inte annat föranleds av medicinska eller liknande skäl, skyldig att på anmaning lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han inte är påverkad av beroendeframkallande medel eller något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

En intagen är, om inte annat motiveras av medicinska eller liknande skäl, skyldig att på begäran lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av beroendeframkallande medel eller något sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

59 §

Den som är beviljad en utslussningsåtgärd är skyldig att

1. vara skötsam,
2. avhålla sig från alkohol och andra berusningsmedel,
3. lämna blod-, urin- eller utandningsprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra otillåtna medel,
3. lämna blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol eller andra otillåtna medel,
4. hålla Kriminalvården underrättad om förhållanden som är av betydelse för vistelsen utanför anstalt,
5. hålla kontakt med Kriminalvården enligt dess anvisningar, och
6. rätta sig efter de föreskrifter och villkor som gäller för utslussningsåtgärden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

Härigenom föreskrivs att 2 c § lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl. skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 c §¹

Blod-, urin- eller *utandningsprov* får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel, sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om inte annat *föranleds* av medicinska eller liknande skäl.

Blod-, urin-, *utandnings-, saliv-, svett-* eller *hårprov* får tas på en häktad som skäligen kan misstänkas vara påverkad av beroendeframkallande medel, sådant dopningsmedel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor, om inte annat *motiveras* av medicinska eller liknande skäl.

Om den häktade själv önskar det, får prov som avses i första stycket också tas, om det behövs för att utreda hans eller hennes drogkonsumtion inför en vård- eller behandlingsinsats.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

¹ Senaste lydelse 2006:328.

Härigenom föreskrivs att 4 § lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 §²

Den dömda skall under verkställigheten utanför anstalt iaktta skötsamhet, efter förmåga söka försörja sig samt i övrigt rätta sig efter vad som åligger honom enligt denna lag och enligt föreskrift som meddelats med stöd av lagen. Han skall avhålla sig från alkohol och andra beroendeframkallande medel, sådana medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel samt sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.

Den dömda är, om inte annat *föranleds* av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på *anmaning* lämna blod-, urin- eller *utandningsprov* för kontroll av att han inte är påverkad av sådana medel eller varor som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

Den dömda är, om inte annat *motiveras* av medicinska eller liknande skäl, skyldig att under verkställigheten på *begäran* lämna *blod-, urin-, utandnings-, saliv-, svett- eller hårprov* för kontroll av att han *eller hon* inte är påverkad av sådana medel eller varor som avses i första stycket andra meningen. Elektroniska hjälpmedel får användas för att kontrollera att den dömda avhåller sig från alkohol.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2008.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1998:618.

² Senaste lydelse 1999:56.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2007-05-22

Närvarande: f.d. justitierådet Lars K Beckman, justitierådet Leif Thorsson och regeringsrådet Lars Wennerström.

Ändringar i kriminalvårdslagstiftningen

Enligt en lagrådsremiss den 10 maj 2007 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
- 2.lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt,
- 3.lag om ändring i lagen (1976:371) om behandlingen av häktade och anhållna m.fl.,
- 4.lag om ändring i lagen (1994:451) om intensivövervakning med elektronisk kontroll.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kammarrättsassessorn Daniel Sjölund.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

26 kap. 15 §

Enligt det remitterade förslaget skall prov få tas för kontroll av att en frigiven, som enligt särskild föreskrift enligt första stycket 3 skall få vård eller behandling, inte är påverkad av ”alkohol eller andra otillåtna medel”. Formuleringen ”andra otillåtna medel” avses täcka in andra beroendeframkallande medel än alkohol samt t.ex. medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel samt sådana varor som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor. (Jfr nuvarande lydelse av 52 d § lagen [1974:203] om kriminalvård i anstalt och 4 § lagen [1994:451] om intensivövervakning med elektronisk kontroll.)

För den som är villkorligt frigiven gäller emellertid inte någon regel om avhållsamhet från alkohol, och alkohol kan därför inte i denna bestämmelse betecknas som ett otillåtet medel. Vid tillämpningen av bestämmelsen i dess nuvarande lydelse, som talar om ”beroendeframkallande medel”, anses emellertid, enligt vad som upplysts vid föredragningen, alkohol omfattas av det uttrycket. Detta bör måhända tydliggöras. Lagrådet förordar att bestämmelsens andra stycke avslutas ”för kontroll av att han eller hon inte är påverkad av alkohol, andra beroendeframkallande medel, något sådant medel som avses i 1 § lagen (1991:1969) om förbud mot vissa dopningsmedel eller någon sådan vara som omfattas av lagen (1999:42) om förbud mot vissa hälsofarliga varor.”

24 §

Enligt det remitterade förslaget skall en intagen inte få ta emot eller inneha sådana böcker, tidskrifter och tidningar som kan äventyra ordningen eller säkerheten eller som kan antas motverka den behandling som den intagne genomgår.

Enligt 2 kap. 1 § första stycket 2 regeringsformen (RF) är envar gentemot det allmänna tillförsäkrad informationsfrihet, som innebär frihet att inhämta och ta emot upplysningar samt att i övrigt ta del av andras yttranden. Något kvalitetskrav på de skyddade yttrandena har inte uppställts, även om vissa slag av yttranden, t.ex. sådana som utgör led i bedrägeri eller andra förmögenhetsbrott, faller utanför grundlagsskyddet. Skyddet sträcker sig långt utöver sådana meddelanden som har betydelse för den fria åsiktsbildningen. (Jfr Petrén och Ragnemalm, Sveriges grundlagar, 1980, s. 43 f.)

Utan att det uttryckligen anges i tryckfrihetsförordningen (TF) eller yttrandefrihetsgrundlagen bygger dessa grundlagar på förutsättningen att rätten att inneha tryckta skrifter, filmer och ljudupptagningar inte får begränsas annat än av ordnings- och säkerhetsskäl på sådana institutioner som t.ex. sjukhus, militärförläggningar och kriminalvårdsanstalter (jfr prop. 1997/98:43 s. 60 f.).

Informationsfriheten får enligt 2 kap. 12 § RF begränsas i den omfattning som 2 kap. 13 § medger, dock endast för att tillgodose ändamål som är godtagbart i ett demokratiskt samhälle, och en begränsning får inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den eller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen. Bestämmelserna avser enligt förarbetena att klargöra att det där uppställda skyddet väsentligen ligger i kravet att begränsning av yttrande- och informationsfriheterna får göras endast om särskilt viktiga skäl föranleder det. Enligt 2 kap. 13 § får yttrandefriheten och informationsfriheten begränsas bl.a. med hänsyn till förebyggande av brott. Av förarbetena framgår dock att denna bestämmelse främst tar sikte på inskränkningar i yttrandefriheten genom tystnadspliktsbestämmelser, inte i informationsfriheten. (Prop. 1975/76:209 s.155.) Det kan likväl inte uteslutas att ändamålet att förebygga brott kan göra den föreslagna begränsningen i informationsfriheten tillåtlig från grundlagssynpunkt. Någon analys av denna fråga finns inte i lagrådsremissen.

En begränsning av rätten att ta emot böcker, tidskrifter och tidningar kan också innebära ett ingrepp i den rätt att sprida tryckta skrifter som tillkommer varje svensk medborgare och varje svensk juridisk person enligt 6 kap. 1 § TF. Åtgärder riktade mot spridningen av vissa skrifter är tillåtna allenast i den mån de är förenliga med TF; detta synes gälla i synnerhet när vad som ifrågasätts är inte sättet för skriftens spridning – t.ex. såsom förgargelseväckande eller miljöstörande – utan skriftens innehåll (jfr Petrén och Ragnemalm, a.a., s. 429 f.). Det sistnämnda, skriftens innehåll, är motivet för det i remissen föreslagna hindret mot viss spridning av tryckt skrift. I den mån ett omhändertagande av böcker, tidskrifter och tidningar i ett enskilt fall sker för förvaring för den intagnes räkning torde måhända omhändertagandet dock i sig inte anses

hindra spridningen av tryckalstren i TF:s mening. Även beträffande frågan om huruvida nu föreslagna åtgärder är förenliga med TF saknas emellertid utredning i lagrådsremissen.

Prop. 2006/07:127
Bilaga 7

Sammanfattningsvis hade det inför den slutliga utformningen av lagtexten varit värdefullt med en analys av grundlagsenligheten av förslaget i vad det avser möjligheten att förhindra att en intagen tar emot eller innehar böcker, tidskrifter och tidningar. Förslaget förefaller till följd härav i detta hänseende vara otillräckligt berett och är därför enligt Lagrådets mening inte nu ägnat att läggas till grund för lagstiftning.

52 d §

Lagrådet hänvisar till vad som anförts om 26 kap. 15 § brottsbalken och förordar att den nuvarande formuleringen av paragrafens senare del bibehålls med motsvarande anpassningar som föreslagits med avseende på brottsbalksbestämmelsen, dvs. att orden ”alkohol eller något annat” tilläggs före ”beroendeframkallande medel” och att orden ”något sådant dopningsmedel” ersätts med ”något sådant medel”.

59 §

Lagrådet anmärker att alkohol här, till skillnad från vad som gäller enligt bestämmelserna i 26 kap. 15 § brottsbalken och 52 d § denna lag, är ett enligt punkten 2 otillåtet medel, varför formuleringen i det remitterade förslaget kan behållas.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.